

בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

שיעורו של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז צוק"ל

נושאי השיעור:

עלון מורחב לרגל יומא דהילולת רבן של ישראל רבנו
הגדול עט"ר וצ"ח מרן ראש הישיבה צוק"ל.

לימוד קריאי מועד בליל שביעי של פסח ואודות ספר חמדת ימים

לקראת שביעי של פסח ראינו להציג כאן את תשובת מרן רבנו הגדול הכ"מ זצ"ל בעניין הלימוד הנהוג בליל שביעי של פסח [וכן היה מנהגו של מרן זצ"ל מדי שנה בבית מדרשו]. תשובה זו, המלאה בקיאות וחכמה נפלאה, נדפסה בתחילה בירחון אור תורה (ניסן התשמ"ט), ושוב נדפסה בספרו של מרן י"ה נסיון ח"ב חלק השו"ת סי' נ"א בתוספת נופך מרובה. מאפס מקום לא הדפסנו כאן את ההערות שבאו בשולי העמודים שם וכן את המילואים שבסוף התשובה, והרוצה להרוות צמאונו יעיין בספר הנ"ל. ויהי רצון שזכות מרן זצ"ל תגן בעד כל ההוגים בתורתו אלף המגן, ובמהרה נזכה לראות את פניו המאירים בתחיית המתים בקרוב ממש אכ"י. **המערכת.**

להלן במילואים בסוף המאמר. ואם כי בודאי היה בדורו של משיח השקר ש"צ שר"י, ומזכיר פיוט לליל שביעי של פסח שחיברו נתן העזתי וקורא לו "אחד קדוש מדבר" (עיין בחמ"י הנד"מ ח"ב עמוד תקי"ח פיוט המתחיל אלהא רבון עלמא, וסימנו "אני אברהם נתן בנימין בן אלישע חיים חזק"), ואולי זהו שהביא לגדולים וטובים לחשוב שחברו נתן העזתי עצמו. מכל מקום קרוב לוודאי שספר זה חובר בזמן המבוכה הגדולה מכת ש"ץ שר"י, שרבים וכן שלמים נפלו ברשתה לפני המרת ש"צ כידוע (ומהם פוסקים גדולים, אשר לא אשא את שמותם על שפתי מפני הכבוד). ולא הספיק המחבר למחוק הביטוי הנז' לאחר מעשה. ועל כל פנים היתה כוונתו לטובה להחזיר את ישראל בתשובה שיהיו ראויים לקץ הגאולה. ומי לנו גדול מרבי עקיבא שטעה בבר כוכבא. (ועיין בספר מקור ברוך אפשטיין ח"ד דף תתק"ה ע"א ואילך שזכינו לזה מדיעתו. וכבר קדמו בטענה זו הגר"ח פלאגי בספרו "כל החיים" ערך השגה דף י"ז, והובא בתעלומת ספר עמוד 146. ומה שהשיב ע"ז בקונטרס "חמדת יוסף" (עמודים כז-לב) שנתן העזתי לא נמשך אחר ש"צ, אלא הוא היה זה שהסית והדיח אותו להפוך למשיח. הנה גם ר' עקיבא עשה רמז לבר כוכבא מפסוק דרך כוכב ביעקב, וכן נתן העזתי בדמיונו ראה ששם ש"ץ עולה בגימ' שם שד"י במילואו, וטעה. ובלא"ה אין הדבר ברור שנתחבר הספר ע"י נתן העזתי עצמו, וכנ"ל). ומ"מ לכל הדעות מילי מעלייתא דאית ביה דרשינן להו בפרקא, וידענו מכמה גדולים שלא זזו מחבבו לספר חמדת ימים, כגון מרן החיד"א והגאון חקרי לב והרב בית מנוחה והגר"ח פלאגי (עיין בס' כל החיים שם), אף שראו וידעו מה שכתב עליו הגאון יעב"ץ בתוקף רב. [ומה שכתב הרב בית מנוחה בסוף הספר בדיון מוצאי שבת: "ומורי ז"ל היה נוהג לבצוע בסעודה זו [סעודה רביעית] בפרוסה, כלבחינת דוד סוד המלכות" וכו', וסיים: "ולא הונח לנו", כל זה דברי החמ"י, כמובן לא הונח לו דעת רבו ז"ל לבצוע על פרוסה נגד ההלכה]. וכן שמעתי מנכדו של הגר"ש דבליצקי בשם סבו זצ"ל, שאינו יכול לטעון טעם החג בלי ספר חמדת ימים. והלואי על כל חכמי דורנו הצפיה והכמיהה לגאולה שבערה בקרבו של בעל חמדת ימים. וד"ל.

ג) וגם אם נפשך לומר שחיברו נתן העזתי, הרי הגאון המקובל מהר"י פתיא ז"ל בספר מנחת יהודה (ישעיה ל') כתב שעשה בשנת תרע"א תקון לנשמתו של נתן העזתי ליכנס לגיהנם. עש"ב. וכיון שמשפט גיהנם שנים עשר חדש, א"כ כבר עכשיו נתקן לגמרי. וזה כוחה של תורה, שאחרי מאות שנים שהיתה נשמתו נעה ונדה בכף הקלע מצאה תיקונה, כי לא ידח ממנו נדח. ומעיין דוגמא מצינו באלישע בן אבויה, שאחרי ככלות הכל פסק עשן מקברו, כמבואר בחגיגה (דף ט"ז ע"ב) שאמר רבי יוחנן אי נקטיה ביד מאן מרמי ליה. ע"ש. ופשוטו כמשמעו שהכניסו אותו לגן עדן. וכ"כ הרה"ג ר' יוסף הלוי (באגרת הנדפסת בספר ציצת נובל צבי הנד"מ עמוד קצה) שאלישע אחר זכה לעוה"ב בתר דנח נפשיה דריו"ח. ע"ש. ועד היום אומרים דבר משנה משמו (בפ"ד דאבות משנה כ, ובאבות דר"ג פרק כ"ד כולו. ושם פרק מ' נמנה בין שלשה תלמידי

חכמים. וע"ע בגמ' ברכות דף נ"ז ע"ב, ובמועד קטן דף כ' סע"א). ועיין בספר יוחסין (מאמר

שאלה: **אם כדאי ללמוד בליל שביעי של פסח הלימוד הנדפס בספר קריאי מועד, או יש להמנע מזה, ושב ואל תעשה עדיף?**

(תשובה: א) ידוע שלימוד זה אין לו יסוד בדברי הזוהר והאר"י ז"ל, אלא מקורו בספר "חמדת ימים" שיצאו עליו עוררין, ונפקי עליה זיקוקין באתרא דעסיקין, כנודע. מהיו חזינא למר זקני ואבא מארי הגאון זצ"ל שהיו לומדים בבית קצת בליל שביעי של פסח פסוקי תנ"ך מספר קריאי מועד, ולא היו מתאחרים עד חצות, וכל שכן שלא היו ערים כל הלילה כמו בליל שבועות והושענא רבה. ופה בארץ ישראל נהגנו בל"ו ללמוד בבית הכנסת כמה שעות, ומחלקים את הלימוד בתהלים ובזוהר למספר אנשים, וגומרים שירת הים סמוך לחצות והולכים לישון [ובהא פלטינן מפקפוק הרח"ף בספרו מועד לכל חי (סי' ד' אות ל"ח) לפי מ"ש החיד"א בספר מורה באצבע (אות ר"ח) שיש חיוב גדול בדיווג בליל שביעי של פסח ע"פ הסוד. וכ"כ עוד בברכ"י (א"ח סי' ר"מ ס"ק י"ג). ע"ש]. ולפי האמור נוח, דכשחוזרים הביתה בחצות שפיר דמי]. וכן נכון שלא לבטל לימוד זה לגמרי, כי יש בו כיסופים עזים לגאולה שלא נתייאש ממנה ח"ו בראותנו שעבר חג הפסח ועדיין לא בא הגאול, עבר קציר כלה חורף ואנחנו לא נושענו. וכבר כתב הרמב"ם (ריש פרק י"א מהלכות מלכים) שכל מי שאינו מאמין בביאת המשיח "או שאינו מחכה לביאתו", לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשיח רבנו וכו'. ע"ש. (וכדאי להוסיף בנוסח י"ג עיקרים שאומרים בכל יום - בעיקר ה"ב: "וישיבא מלך המשיח במהרה בימינו". וכן ראיתי בשם חידושי הגר"ז החדשים (סי' פ"ד) שעיקר האמונה בביאת המשיח הוא לא רק שיאמין שיבוא אי-פעם, אלא יש גם חיוב לחכות לביאתו. והיינו האמין שהנה ממש ביום הזה הוא בא. אבל אם רק מאמין בביאתו ואומר בלבו אבל מי יודע מתי, חסר לו באמונתו והוא כופר וכו'. ע"כ. ונוסח אחינו האשכנזים מתוקן בזה). ואין כמו הלימוד של שביעי של פסח לחיזוק האמונה בגאולה. ומה גם כסדר הלימוד שרבותינו חכמי התלמוד שהיו רחוקים מאות שנים מן הגאולה לא ייאשו את עצמם ממנה אף רגע, ואמרו (בפרק חלק דף צ"ח ע"א) "היום אם בקולו תשמעו", ונתנו כמה סימנים לקץ הגאולה, ומהם סימנים נפלאים שרואים אותם בזמננו יום יום, כגון מה שאמרו (שם) עד שתכלה מלכות הזלה מישראל, וכגון "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל" (יחזקאל ל"ח ד'), וכגון "שכר האדם לא נהיה ושכר הבהמה איננה" (זכריה ח' י"ד) שפסקו לעבוד באדם ובבהמה והכל הולך ע"י מכוונות ומחשבים, וכגון "והבאתי את השלישית באש" (שם י"ג ט') שרומז על השואה בדורנו בעוה"ר ששליש האומה נשרף באש הי"ד, וכגון מ"ש הרמב"ם (בסוף הלכות מלכים) שכל המעדנים יהיו מצויים כעפר, וכגון הייעוד הנבואי (שם) כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ועדים לכך רבבות אלפי בעלי התשובה בדורנו, שכולם מבשרים כי קץ הגאולה קרוב מאד וקול התור נשמע בארצנו. אם יתמהמה אהכה לו כי בוא יבוא לא יאחר.

ב) ובאמת אינו ברור כלל שמחבר חמדת ימים היה נתן העזתי, כי יש אומרים שהמחבר הוא ר' בנימין הלוי רבו של הרמ"ז (ראה בספר תעלומת ספר מאת אברהם יערי, ירושלים תשנ"ד. וע"ש שדחה כל דברי מהר"י פתיא זצ"ל בספר מנחת יהודה והוכחותיו באריכות. והדבר עדיין טעון בירור, כן שמעתי מפי מרן הגר"ע יוסף צוק"ל. וע"ע

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
י-ם: 18:28	19:40	20:21
ת"א: 18:45	19:42	20:19
חיפה: 18:34	19:42	20:18
ב"ש: 18:44	19:41	20:18

לחסינות, להפצה, להנצחות ולקבלת העלון לפנות לפקס 077-3179532 <<<

הראשון נכון, אבל הטעם השני אינו נכון, שהרי מרן החיד"א בסוף ימיו חי בליורנו, והיה לו שיח ושיג עם בתי הדפוס שם כידוע ומפורסם, והדפוסו שם מחזורים לשלש רגלים ולר"ה וליוה"כ פ' ברשותו ובידיעתו, וכלם מלאים תפלות להוצאת ס"ת ע"פ החמ"י, ואם החיד"א היה נותן להם רמז קל היו משימים אותן. אלא ודאי שהחיד"א עצמו אמרן. גם לא הבנתי מה יש לשנות ולהשמיט בספר חמד אלהים, וכלו מלא פסוקים ומשניות ומאמרי הזוהר השייכים לשבעה אושפיזין? וגדולה מזו התירו גאוני עולם ללמוד בתנ"ך לונדון של המיסיונרים ימ"ש, אם אין בו שינוי מהכתוב (עיין בשו"ת יחזקאל דעת ח"ג ס"י ע"ו). ומה פסול יש בספר חמד אלהים, וכן בלימוד ליל שביעי של פסח, ואדרבא מלהיב לבבות לצפות לגאולה, כנ"ל. וכן התפלות לפרשת הנשיאים בחדש ניסן, מלאים רגשי כיסופים לגאולה, והם קדש קדשים (וכשאני מגיע לנשיא שבט מנשה ואומר "לא תנשנו בגלות החל הזה בזכות מנשה" זולגות עיני דמעות). האם ספו תמו רגשי הגאולה מבני הדור היתום הזה? וכל אחד ענינו לבצעו הב הב ותו לא מיד.

וזה לך האות, שכתב מרן החיד"א בספר מורה באצבע (אות קצ"א) שנכון לומר פרשת הנשיא דבר יום ביומו ואחריו התפלה, רק לא יאמר שאם אני עבדך משבט פלוני וכו'. ע"ש (וכ"כ הרח"ף בספר מועד לכל חי ס"א אות ד'). והרי כל התפלות האלה מקורן בספר חמדת ימים, וכתב החיד"א שנכון לאומרן. [ולאפוקי ממ"ש הרה"ג ר' אהרן ירחי נר"ו במכתבו הנדפס בקונטרס חמדת יוסף (ירושלים תשס"ד עמוד ה) שדי לנו במה שלפנינו ואין לנו להכניס ראשינו בתפלות שאין לנו יודעים מנין חוצבו, ועל כן יפה עשה מי שהשמיט את התפלות המסודרות מספר חמדת ימים. ע"ש. ובמח"כ, התפלות האלו כולן נדפסו עשרות פעמים במחזורי ליוורנו לימים נוראים ולשלש רגלים בימי מרן החיד"א ובמקומו, ולא שמענו מפיו ומפי כתבו ומפי תלמידיו שום פקוק על התפלות הללו וכו'. ואף לא חיבר במקומן תפלות אחרות כמו שחיבר תפלה לתשליך ולהקפות בשמחת תורה ועוד. הרי זה אומר שאין בהן שום דופי ושום פסול. ושוב הראוני במועד לכל חי (ס"י ל"א סוף אות י"ז) שכתב על התפלה שישד החמ"י קודם קריאת פרשת שקלים ופרשת זכור, דלהרב הגדול החיד"א ז"ל לא ישרו בעיני תפלות אלו כנועד. וסיים, אך מאן דנחית לומר (שאר תפלות מר"מ וכדומה) מה ראו להתקרב אלו יותר מאלו. ע"כ. ולעיל (בס"א אות י"א) מבואר שהיה הרח"ף אומר י"ה של ראש חדש בשעת הוצאת ס"ת. ע"ש. וכן התפלות להוצאת ס"ת בחגים ובימים נוראים אנו אומרים את כלן, וכמו שנדפסו, חוץ מכמה מלים חסודות שהערו עליהן למעלה ותיקנו אותן ע"פ אמה"ג זצ"ל במחזורים שלנו. ותו לא מיד.

(יא) וכן בלימוד ליל שביעי של פסח יש דברים הצריכים תיקון, כגון במזמורי תהלים כתוב לומר מזמור פ"ט עד "ועד בשחק נאמן סלה", וכי"ב בספר חמד אלהים (המיוסד על פי חמ"י) בלימוד ליום ז' של סוכות (דף ק' ע"א). וכאן הבן שואל למה לא ימשיכו המזמור? ואמנם הראב"ע בתהלים שם (פ"ט ב') כתב שהיה בספר חסד גדול וחסיד, וזה המזמור היה עליו קשה ולא היה קורא, בעבור כי זה המשורר ידבר כנגד השם הנכבד קשות (בפסוקי ואתה זנחת וגו'). ע"ש. מ"מ בדורות אחרונים ודאי בטלה "חסידות" זו, ולא עדיפין מאיתן האזרחי שאמר דברים אלו ברוח הקודש נוכח פני ה'. ועיין ביומא (דף ס"ט ע"ב) מתוך שידועים בהקב"ה שאמיתית הוא לפיכך לא כיזבו בו, ובירושלמי (סוף פ"ג דמגילה, ובפ"א דברכות סוף ה"ד) יודעין הם הנביאים שאלוהן אמיתי ואין מחזיקין לו. ע"ש. אבל הטעם הפשוט לדברי החמ"י הנ"ל, כי בזמנו חשבו שהמשיח כבר עומד בשער. וכן נרשם על קברו של הגאון הש"ן בשנת "בא משיח לגאול" לפ"ק [והובא בספר מדי חדש בחדשו (ח"ב עמוד רע"א). ואף על פי שהש"ן נלב"ע בשנת תכ"ב כמ"ש שם, נראה שתיבת "בא" אינה בחשבון רק תיבות "משיח לגאל" (בלי יו"י). ועשו המצבה על קברו כעבור כמה שנים, בזמן התסיסה המשיחית הגדולה כנועד, ואם כן לא יכול היה המחבר להיות כפוי טובה ולומר ואתה זנחת ותמאס וגו'. ועיין בספר תורת הקנאות להיעב"ץ (דף ז' ע"א) בסדר תפלה שתיקן ש"ץ שר"י למאמיניו בליל תשעה באב, שיאמרו בתפלת ערבית מזמור פ"ט "משכיל לאיתן האזרחי" עד "כירא יכון עולם ועד בשחק נאמן סלה", ולמחר בחזרת ס"ת יאמרו מזמור מ"ה "פיפית מבני אדם" וגו', ובזמירות אחרי "יושב בستر עליון" וסיפו מזמור קל"ב וקכ"ו. ע"ש. ושלשת המזמורים הנ"ל שהם מ"ה קכ"ו וקל"ב מופיעים גם בסדר קריא מועד שלפנינו עם עוד מזמורים אחרים. (וגם מזמור כ"א הנזכר בקריא מועד כנראה הוא מפני הגימטריא של ובישועתך, וההי"ב). ומכל מקום אין בהם חשש, כי נשכח סברם של הפושעים הנ"ל ובטל סיכויים. אבל מזמור פ"ט יש לסיימו עד סופו, להוציא מלבם של טועים, כמ"ש ה"כתוב" ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ, במהרה בימינו אמן. אבל חוץ מפרט זה, כל מאמרי חז"ל ופסוקי התנ"ך וקטעי הזוהר הם פלאי פלאות, יליהבו לבב המיואשים ויחזקו לכודים אסירי התקוה. ובתפלה שנתקנה שם לבסוף מצאתי לשון "מזיו שפער לבנים תביא", ואיני יודע מקור ביטוי זה רק בפיטור אור הגנוז להרמ"ז "וזיו שפער

שם: "ואם הגברנו הדינים הקשים בעולם ברחמיך הרבים יפן מצחא דא"א וכו' במצח דמלכא קדישא וכן עינא דא"א וכו' ובכן יתבטלו תוקף הדינים מהעולם". כאילו נתנוהו ויועץ למלך מלכו של עולם, והוא יגיד לו מה לעשות. ועל זה נאמר "הליועץ למלך נתנו" (דברי הימים ב' כ"ה ט"ז). והכתוב צווח (קהלת ה'א) כי האלקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים. ולמה לא יתחנן בפשטות: "אנא ברחמיך הרבים ובחסדיך הפשוטים כמו שהגין קדושת היום הקדוש לכפר על בית ישראל על מעשה העגל כן תגן עלינו", ובשמים יודעים לעשות הכל על צד היותר טוב. ודוד המלך ע"ה אמר: "ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו' נפשי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי". והגאון ר' שמשון מקינון מח"ס כריתות אמר אני מתפלל כתינוק הזה (ע' בשו"ת הריב"ש ס"י קנ"ז, ובשו"ת מהרש"ל ס"י צ"ח, ובחק יעקב ס"י תפ"ט ס"ק י"א, ובאור תורה אדר א' תשע"א עמוד תקט"ו).

(ח) וכן בתפלה לאחר נטילת ידיים בשחרית יום הכפורים (ומסתמא מקורה בחמ"י, וכעת אמ"א) כתוב שם: "ומלך על כל העולם כולו בכבודך וכו' והפוך מספדנו למחול לנו, ויום הכפורים יהיה לעדת ישראל לשמחה ולששון כיום פורים מהתענג ומרוב טוב לבית ישראל", וכנראה נשתבש מדברי תיקוני זוהר (תיקון כ"א דף נ"ז ע"ב): פורים אתקריאת על שם יום הכפורים דעתידין לאתענגא ביה ולשנויי ליה מעיניו לעונג. ע"ש. אבל על כרחך הדברים אינם כפשוטן, וכבר השרישנו רבנו הגדול הרמב"ם (בסוף פ"ב מהלכות מגלה) שמצוות התורה והלכות תורה שבעל פה אינן בטלות לעולם. [ועיין בפרקי דר' אליעזר (פרק מ"ו) שיום הכפורים מכפר בעולם הזה ובעולם הבא וכו' ואפילו כל המועדים עוברים יוה"כ אינו עובר. וכן ראיתי בילקוט שמעוני משלי (רמז תתקמ"ד) שכל המועדים יהיו בטלים, וימי הפורים ואף ימי הכפורים אינם בטלים לעולם שנאמר "והיתה זאת לכם לחוקת עולם" (ויקרא ט"ז ל"ד). ע"ש. ונראה שזה טעם רז"ל בראש השנה (דף י"ח ע"ב) שפירשו צום השביעי על צום גדליה ולא על צום יום הכפורים. וד"ק]. ועיין עוד בשו"ת הרשב"א (ח"א ס"א צ"ג) בלשון השאלה: ומי הוא זה שיאמר שיבטל מן התורה אפילו אות אחת ואפילו קוצו של יו"ד. וראה בתשובת הרשב"א שם שהוציא דברי המדרש שכל המועדים בטלים וכו', לכוונה אחרת. ע"ש. וראה לדברינו דודאי לא יבוטלו שיערי מוספין דר"ח ומועדים אף שבאים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. ועיין עוד במחזור ליום כפור (דפוס ליוורנו תרפ"ו, דף קפ"ט סע"א) בתפלה לר' דוד פארדו זצ"ל שתיקן קצת הלשון. ע"ש. ושוב ראיתי בספר מגדים חדשים על מועד קטן (דף ט' ע"א) שהביא בשם מהרש"ם שפירש כוונת תיקוני הזוהר שבחינוך בית המקדש לעתיד לבוא לא יתענו ביוה"כ כמו שעשו בימי שלמה. והרב פרי צדיק פירש שלעתידי יתבטלו שאר עינויים ותשאר רק מצות עינוי מאכילה ושתייה. ועיין עוד בניצוצי זוהר על התיקונים שם (אות י"ב), ובספרי סנסן לראיך (עמוד שו). ואכמ"ל. שוב הראוני להגאון הרב צוף דב"ש זצ"ל בספרו שער החצר (ס"ר ע"א) שיום פורים הוא יום כפרת עוונות כיום כפור, ושזוהי גם כוונת החמ"י הנ"ל. ע"ש. ובמח"כ אכתי לא אפירק מחולשא, שהרי החמ"י שם כתב: ויהי"כ יהיה לעדת ישראל לשמחה ולששון כיום פורים "מהתענג ומרוב טוב לבית ישראל", ונראה שסובר כפשוטו שיתענגו ויאכלו ביוה"כ. והא ודאי ליתא. (ט) ומכל מקום לבטל כל התפלות הנ"ל לגמרי אי אפשר. ומי לנו גדול מהרש"ש ז"ל ראש חכמי הקבלה בדורות האחרונים, שכתב כמה פעמים בספרו נהר שלום (דף ל"ב ע"א ודף ל"ג ע"ב) שאין לו עסק בספרי המקובלים החדשים ובפרט בספר חמדת ימים ומשנת חסידים ואינו מעיין בהם כלל, ובכל זאת מצאנו בספר "אמת ליעקב" ניניו (בחלק שפת אמת, דף קכ"ב ע"א) תפלה שסידר מוה"ר החסיד (הרש"ש) צו"ק"ל לאומרה בכל לילה בעת שיאמר תיקון חצות. וכה תוארה: הבט משמים עדה תמה שטוחה באסקופת היכלך וכו' עד יגיעו ויגיהו כנוגה רב אגן הסהר. ע"ש. והדברים כהוייתן בקומתן ובצביון מופיעים בספר חמדת ימים ח"ב (בהלכות ראש חודש פ"א), והובאו גם בתעלומת ספר (עמוד קטו) ע"ש [ובקונטרס חמדת יוסף (עמוד לה) ייחס הערה זו לבעל תעלומת ספר. וליתא, כי אני הוא שהעירתי בזה, רק שתפלה זו הובאה בתעלומת ספר שם], אלא שנפלו כמה שגיאות בספר אמת ליעקב, ויש לתקן על פי הנדפס בחמ"י. וצריך לומר דדוקא בענייני קבלה לא סמך הרש"ש ז"ל על דבריו, אבל בתפלות ותחנונים כשמצא תפלה נוגעת עד חדרי לבב יחמול עליה ולא יעזבנה. וכן העירוני שכמה תפלות בספר לשון חכמים להגר"ח מנוסחות בעיקרן על יסוד דברי החמ"י. וע"ע בספר אהלי יעקב (מחזור ליוה"כ, דף קי"ז סע"ב). וד"ק. וכנראה קיימו בחכמתם מאמר רז"ל (חגיגה דף ט"ו ע"ב) על רבי מאיר: תוכו אכל וקליפתו זרק.

(י) וראיתי בקונטרס חמדת יוסף (עמוד מג) שכתב שהחיד"א תיקן תפלות שמקורן בספר חמדת ימים, אבל שינה מעט מלשונם והוסיף עליהם, כגון תפלה לפרנסה בימים נוראים, ותפלה לחבטת הערבה, ותפלה שאחר התשליך שיש בה פסקאות שלמות מספר חמדת ימים (שבת פ"א). [והוסיף בסוגריים, שלפי זה י"ל ג"כ בענין קריאתו בספר חמד אלהים, ששינה בו כדרכו]. וזה משני טעמים: אם מצד התפלות עם כוונות, אם מצד שראה בתפלות החמ"י רמזים לש"ץ שר". עכת"ד. והטעם

לשרפים תביא". וכמדומה ספר חמדת ימים קדם לו. וצ"ע. [ושו"ר שאין זה ברור, ויש סוברים שבעל חמ"י אחרי הרמ"ז ולקח ממנו כמה דברים ושם בכליו. ועיין תעלומת ספר (עמוד 70-74), ובמ"ש לקמן במילואים שבסוף המאמר. ואכמ"ל]. ועל כל פנים אין להרחיק לימוד זה לגמרי, רק שמאל דוחה וימין מקרבת וכאמור. וכן הסכים ידידנו הרה"ג אברהם הלוי שליט"א במאמרו באור תורה התשמ"ט (סוף סימן קל"ב) וכתב ששאל כמה מפוסקי דורנו וענו לו כולם פה אחד שיש להם הספר ומעיינים בו. ע"ש. וכן הראוני להגר"י רקח זצ"ל בספרו פרסומי ניסא (עמ' כח אות ב') שכתב וז"ל: לפי שראיתי נמנעים מלקרות סדר קריאת הנשיאים כיון שהוא מספר חמדת ימים, לכן הודעתיו לחזור לאחריו ולקרות כל הסדר. ומה גם שכתבו הרב הגדול חיד"א זיע"א כנז', אלא דיש שינוי בתפלה בדבר מה ומצוה עליך לקרות, אל נא תמנע מזה. עכ"ל. ושוב נדפס ס' הגדה של פסח עם עובדות והנהגות מחכמי פורת יוסף. ושם (עמוד פד) הביא בשם הרה"ג ר' יהודה מועלם זצ"ל: בליל שביעי של פסח היינו קמים בשעה 2 לפנות בוקר, והולכים ברגל לשיבה בעיר העתיקה, ושם ישבו כלם בהיכל ביהכ"נ זקנים עם נערים, והחלו באמירת התיקון המסודר לליל שביעי של פסח, וכשהגיעו לשירת הים פתחו את ההיכל ואמרו שירת הים בשמחה רבה, ואח"כ התפללו שחרית בהנף החמה. ע"ש. וכל זה דלא כמ"ש בקונטרס חמדת יוסף (עמוד ו) שהרה"ק ר' יעקב אביחצירא ביטל בעירו אמירת תיקון שביעי של פסח מפני שמקורו מהחמ"י, וגם נכדו באבא סאלי זיע"א אף שהחזיק בביתו ספר חמ"י הזהיר לא לקרוא בו אלא רק בפיזטים שבסופו. ואנא עובדא ידענא דמין החיד"א קרא כמה שנים בחג הסוכות בספר חמד אלהים כמ"ש במעגל טוב. וכן נהג מז"ק זצ"ל. וכן אני

נוהג אחריו, והיה בפי כדבש למתוק. (יב) ואסיים במה ששמעתי מפי אבא מארי הגאון זצ"ל הי"ד, טעם יקר להפסרת "עוד היום בנוב לעמוד" וגו' (ישעיה י"ד ל"ב) ביום שמיני של פסח בחו"ל (כמבואר במגילה דף ל"א ע"א, ע"ש בפירוש רש"י), ורגילים לתרגם אותה אצלנו בארמית ערבית וצרפתית, מה שאין נוהגים כן בכל הפטרות השנה. ואמר לפי שצפו חז"ל ברוח קדשם שהגלות ארוכה ומרה עד מאוד, ומדי פעם קמים משיחי שקר המתעים את העם ומשאירים אחריהם אכזבה גדולה כמו שהיה כמה פעמים בעוה"ר, וביחוד בחדש ניסן ובחג הפסח מתעוררים כיסופים עמוקים לגאולה, היות שאמרו רז"ל (ר"ה דף י"א ע"א) בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, ובפרט עושים רושם עז קטעי הלימודים בליל ז' של פסח כנ"ל, ובעוה"ר אחרי חג הפסח עולם כמנהגו נוהג ועוד לא בא בן ישי. לכן תקנו להפטיר "עוד היום" בסיום חג הפסח, כלומר אם יתממה המשיח חכה לו כי "עוד היום" לא הגיע, וכשיגיע קץ הגאולה השלמה בב"א אז "יצא חוטר מגזע ישי וגו' ונחה עליו וגו' והריחו ביראת ה'" וגו' (שם י"א ב'), שהם הם סימני המשיח המקווה שלא לטעות בזולתו, וכדאיתא בסנהדרין (דף צ"ג ע"ב) דמטעם זה קטלוהו לבר כוכבא משום דלא מורח ודאין (ותפס גירסא זו הראב"ד בהגות פ"א מהלכות מלכים ה"ג ע"ש). "וברוח שפתיו ימית רשע" (שם פס"ד) וכדומה, ובכל זה אל תאמן בו. ולכן מתרגמים זה בשפה המדוברת לעם, להסביר ולהטעים לכולם לשמור רגליהם מלכד. עד כאן שמעתי, ודפח"ח. וה' ברחמי יצילנו משגיאות, ויראנו מתורתו נפלאות, ויעשה עמנו לטובה אות, ויקרב לנו קץ הפלאות, לפזורים בכל פאות, כי אתה ה' אלקים צבאות, בב"א.

דרשת מרן הראשון לציון הגאון רבנו שלמה משה עמאר שליט"א בעצרת השלישים

עמלים ואינם מקבלים שכר, ואנחנו עמלים ומקבלים שכר, וכולם שואלים וכי יש עמל שאינו מקבל שכר? אלא הם עמלים ואנחנו עמלים, כי אדם לעמל יולד, כולנו עמלים. אבל מי שעמל בהבלי עולם, גומר את העמל ובא לשמים, אומרים לו: מה עשית? אומר להם: עמלתי כך וכך. אומרים לו: נו, בסדר, עמלת - עמלת. אומר להם: תנו לי שכר. אומרים לו: על מה שכר? עמלת בדברים בטלים. אבל מי שעמל בתורה, הוא גם יוצא ידי חובת העמל כי הוא בחר לעמול בתורה, אבל הוא מקבל שכר גם על כל רגע ועל כל שניה. הוי אומר שאדם לא יכול לומר "קשה לי ללמוד", "אני לא יכול", "אני עייף". צריך לדעת שהוא יכול לא לעמול בתורה, אבל לא לעמול הוא לא יכול. כי ברגע שהוא לא עמל בתורה, מיד הוא עמל בדברים אחרים. הוא לא יסאר בלי העמל, כי "אדם לעמל יולד", רק הוא יכול לא לעמול בתורה.

בזה פירשתי "יגעת ומצאת האמן" (מגילה דף ו' ע"ב). ושאלו מה זה "יגעת ומצאת", צריך להגיד "יגעת והשגת" אם הוא יגע אז זה לא מציאה? אז רבי שאל בן דנאן ע"ה אמר (וגם רבי שלום משאש כיוון לזה בהקדמת שו"ת תבואות שמש חאה"ע) שהפירוש הוא שאדם מתייגע, אבל כשבא לבדוק את התוצרת שיצאה לו מהיגיעה שלו, הוא רואה שהתוצרת הרבה יותר גדולה מהעמל. יגעת, אבל מצאת הרבה יותר מהיגיעה. והמציאה הזו זו מציאה מעבר לכח העמל שהוא עמל. "יגעת ומצאת". ואומר רבי שאל בן דנאן שכל מי שהוא עמל בתורה, יודע אמיתות הענין הזה, שכשהוא מתייגע, ואח"כ הוא בא לבדוק, הוא מוצא שהתנובה והתוצרת שלו הרבה יותר גדולה מהעמל שלו. ואני פירשתי בפשטות "יגעת ומצאת", אנחנו חושבים היות ואדם צריך להתייגע, אז אם הוא מתייגע בזה הוא קונה את התורה. וחז"ל אומרים לנו שלהתייגע זו החובה שלנו, להתייגע ולעמול בתורה. אבל לזכות בתורה, היגיעה שלנו לא יכולה להביא אותנו לזכות בתורה. כי התורה היא רוחנית, היא תורת אלוקים חיים, היא תכלית הרוחניות, אין דבר יותר רוחני מן התורה הקדושה. איך אדם בשר ודם שמעפר יסודו יכול לזכות בתורה? אפילו יתייגע וייתייגע, הוא לא יכול להגיע לתורה. זה דבר והיפוכו. תתארו לכם אם אחד ירצה להתייגע לעלות לירח ברגלי, אומר: יש לי כוח, אני ירוץ, ואני יעמול ימים ולילות... אלו דברים בטלים. צוחקים עליו. השתעגת? אתה יכול לעלות לירח? אפשר. ולהגיע לתורה זה הרבה יותר רחוק מאשר להגיע לירח. אז איך מגיעים? זה "ומצאת". אחרי שאדם עושה את החלק שלו שהוא יגע בתורה, אז ה' עושה גם את החלק בהסכם, ונותן לו את התורה, הוא מוצא אותה. "יגעת ומצאת". בזה מתפרש הפסוק "ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו" (שמות ל"א, ח") אצל משה רבנו, "שני לוחות העדות, לוחות אבן, כתובים באצבע אלקים". ושם כתוב ככלתו (בלי וי"ו אחרי הלמ"ד). ואומר רש"י בשם חז"ל ככלתו כתיב, כי אין ו', אז זה כלתו, מלמד שניתנה לו התורה ככלה וחתן. כשנולדה בת לאדם, כמה עמל בה, כמה לילות וכמה ימים, כמה טרחות, כמה וכמה עד שהיא גודלת ועד שתגיע לכלה.

ברשות¹ מרנן ורבנן, כבוד ידיד נפשי הגאון הגדול רבי צמח מאזוז, ואתו כל הרבנים, והובנים, והחתנים, והתלמידים, וכל הקהל הקדוש, ה' עליהם יחיו. הדברים שיצאו מהלב [של הרב המנחה - הרה"ג רבי מצליח חי מאזוז שליט"א] "לב טהור" אלו לא סיפורים [על מרן רבנו זצ"ל], אלא [דברים שמרן זצ"ל] חי אותם מיום שנולד. "בצלו חמדי וישבתי" (שיר השירים ב', ג'), לא רק בשיעורים, ולא רק בשיחות, כל שיחה אישית פרטית, כל משפט אתו היה לימוד גדול. ככל שעובר הזמן הפער גודל, הרגשת החיסרון מעמיקה יותר. הוא ודאי יושב עכשיו עם קדושי עליון. העמל שלו בתורה, עמל עד כלות הנפש כל ימי חייו, מי יכול לתאר ולהשיג מכון שבתו של מרן ראש הישיבה? אבל "על מי נטשט מעט הצאן" (שמואל א' י"ז, כ"ח), בכל יום שעובר, רואים כמה האמת חסרה בעולם. כמה השקר שולט. אבל לא רק שולט, אלא כתוב "ותהי האמת נעדרת" (ישעיה נ"ט, ט"ו). ויש פירושים שונים למה כתוב "נעדרת" ולא כתוב "לא תהיה אמת". הסברתי עוד לפני שנים (ואמרת את זה פעם לראש הישיבה), "נעדרת" הכוונה שעוברים את הכתר של האמת מן האמת, ומלבישים אותו על השקר ואומרים שזו האמת ואין לו למי שיגיד אחרת, אחת דתו לכל מה שהם רוצים לעשות לו... עוברים את האמת - עוברים את הכתר של האמת, ומלבישים על השקר. ככל שהשקר גדול יותר, עושים לו כתר יותר עב ויותר גס שקוראים לו אמת, אבל האמת נעדרת.

עיקר התורה זה העמל של התורה, "אדם לעמל יולד" אומר איוב (ה', ז). ואמרו בגמרא (סנהדרין דף צ"ט ע"ב) זכה - לעמלה של תורה, אם לא זכה - אז הוא עמל בדברים אחרים. כמו שהמשנה אומרת (פרק ג' משנה ו') "רבי נחוניא בן הקנה אומר, כל המקבל עליו עול תורה, מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ. וכל הפורק ממנו עול תורה, נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ". שמעתי פעם מרבי חיים רודריגז ע"ה² בשם אחד מזקני חכמי מצרים, מה זה מה שאמרו "אמר רבי יהודה אשרי מי שעמלו בתורה"? צריך לומר "אשרי מי שעמל בתורה", אין בעברית לשון כזאת "אשרי מי שעמלו בתורה". אז החכם ההוא הסביר, שהאדם לעמל יולד, כשנולד קוצבים לו כמה יעמול במשך ימי חייו, אבל לא כותבים לו כמה יעמול. זו בחירה שלו, הוא בוחר. אם הוא רוצה, יהיה עמל בתורה, ואם הוא לא רוצה, יהיה עמל בדברים בטלים, בכל מה שהוא רוצה. ועל זה נאמר "אשרי מי שעמלו" - העמל שנקצב לו, מה שקצבו לו ביום לידתו, הוא מוציא אותו בתורה, זה "אשרי מי שעמלו בתורה".

ובזה מתפרש מה שאומרים (ברכות דף כ"ח ע"ב) "הם עמלים ואנחנו עמלים, הם

1. תודתנו נתונה לבחור היקר ר' אלישיב משה הכהן הי"ו על עזרתו בהכנת דרשה זו לדפוס. יח"ר שזכות מרן רבנו זצ"ל תגן בעדו אלף המגן להצלחה בכל מעשי ידיו, לשקידה והתמדה, וזיכה לדיווגו בקרוב אכ"י"ר. המערכת.

2. הוא היה גר אתנו ב"נוה אחיעזר". הוא היה מהתלמידים הראשונים של מרן הרב עובדיה במצרים, והוא למד ממנו את השקידה המיוחדת שלו, היה לומד עשר שעות רצופות בעמידה! (כשהיה במלוא כוחו).

[מקומה שלישית בשנת התשל"ד], הרופאים אמרו שלא יחיה, אני זוכר את זה כהיום הזה, היינו שם. והוא חי עוד, כי התורה נותנת חיים, אח"כ אמרו שהוא לא ילך, והלך. מי האמין שיכול עוד להקים ולקומם עולם של תורה?! והרב הקים עולה של תורה שלא יאומן כי יסופר, לא מכוחות גשמיים, כי לא היו לו כוחות. יש דברים עמוקים שהיו בנפילה הזאת, זה לא כוחות של בן אדם, "לית דין בר נש" (עירובין דף כ"ד ע"א), זה לא כוחות של בן אדם, זה כוחות עילאיים שה' נותן אותם. "לאיש אשר אלה לו" (בראשית ל"ח, כ"ה) שמסר את נפשו במסירות כזאת על התורה, באמיתות כזאת, ביראה כזאת, בפחד כזה, מאהבה מכבוד ה' ומהדר גאונו. וכבר אמרתי פעם שזו יראה מיוחדת שאין בדורנו, זו לא רק יראה גדולה, זו יראה מסוג אחר כמו שכתוב בנביא "לא מחשבותי מחשבותיכם" (ישעיה נ"ה, ח'), ואמרו הקדמונים שאין הכוונה שהמחשבה של הקב"ה גדולה משל בני אדם, לא גדולה הרבה ולא גדולה הרבה מאד, אלא זה סוג אחר - מחשבה אחרת. ככה יראת השמים של מרן ראש הישיבה לפי עניות דעתי, ולפי ראיתי מקרוב, זה לא יראה יותר גדולה ולא הרבה יותר גדולה, אלא זו יראה אחרת, זו יראה שהיא בנויה כולה מתוך עמל, יראה שלא כל אחד זוכה לה, "יראת הרוממות".

כמה פעמים דברנו בעניינים שהיום בלשון הילדים קוראים לזה "פילוסופיה", ודברנו בדברים עמוקים ובשירה של הקדמונים, "בדעתו תהומות נבקעו" (משלי ג', כ'), בכל תחום הוא נשא ונתן, והעולם - כל מי שרק ידע - היה עומד ונדהם. יש סיפורים לאין סוף, אני יודע שיש עוד הרבה שרוצים לדבר, אבל לו זו המטרה, כי הוא לא רוצה שנספיד, אלא אנחנו רק מנסים להתערער, מנסים למלא, אולי כולנו - כל אחד בחלק שלו - אולי נמלא מעט מן החיסרון הגדול. אולי נמלא את הפער הזה, את החרפה הזאת שפתאום יש פער כזה שאין שום דבר, זה "נשאר העולם שמם" (יבמות דף ס"ב ע"ב) בעונותינו הרבים, נשאר העולם שמם ממש. אנחנו מבקשים מנשמתו הקדושה שלא יניח אותנו, גם אם הניח אותנו מבחינה גשמית, גם אם לעין הגשמית הוא לא יכול להתגלות עוד הפעם. רוחו הזכה והטהורה ונשמתו הגבוהה חופפת, "והאם רובצת על הבנים" על כל הבנים, על כל התלמידים, על כל מחפשי האמת, וימשיך להתפלל כי "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם" (חולין דף ז' ע"ב). יהי רצון שבזכותו נזכה בעזרת ה' להתגלות משיח צדקנו, ולהשלים את ישועתנו. הוא שהאיר את העולם באורו הגדול, "המאיר לארץ ולדירים". ואני חושב לא רק בארץ, אלא הוא האיר בכל העולמות, המאור הגדול "אור מופלא רום מעלה" ממש, שהאיר מסוף העולם ועד סופו, שימשיך להאיר, שיפקח ה' עינינו בתורתו, בחיפוש האמת, בהליכה אחר האמת, עד שיתגלה משיח צדקנו בנחת ובנעימות, ויהיה חסד ורחמים ושלוה לכל עם ישראל בכל העולם, למען שמו יתברך אמן ואמן.

(אומרים כמעט לא קם דור, עד שמכלה דור שלפניו...). החתן בא ומוצא כלה כלולה ומוכנה. ככה ניתנה התורה למשה ככלה לחתן. ובאמת יכול להיות דבר כזה? הרי בלי עמל הוא לא יכול לזכות בתורה בכלל, זה התנאי הראשון והכי חזק, אז איך אפשר לומר שניתנה לו התורה ככלה לחתן? אלא כנראה צריך לומר שהפשוט הוא, כתוב "ככלתו" בכתב, וקרי "ככלותו", אז שניהם נדרשים. "ויהי ככלתו" - כילה כל הכוחות שיש בו על התורה, לא השאיר לעצמו מהגשמיות שלו שום דבר. את הכל הוא הקדיש, כולו קודש קדשים. וכשהוא כילה את הכל "ויהי ככלתו", עכשיו באים לכתב, ניתנה לו ככלה. לא תחשוב שהכילוי שהוא כילה את עצמו, הוא שהביא לו את התורה. עדיין הוא לא יכול. אלא היות והוא עשה את שלו, אז ה' נותן לו ככלה לחתן. וכמה הוא נותן לו? כמו שהוא השקיע. כפי הכילוי - כפי העמל וההשקעה, ככה ה' נותן לו באותה מידה. "ה' צלך על יד ימינך" (תהלים קכ"א, ה'), כמו הצל, אדם מזיז את היד לכאן, הצל זז לכאן. מזיז אותה למקום אחר, הצל זז. ככה כפי שהוא עמל "נפש עמל עמלה לו" (משלי ט"ז, כ'). אז הוא מכלה את הכוחות שלו על התורה, וה' נותן לו את התורה ככלה לחתן. ובאמת מי שמכיר, ככל שהכרנו את הרב, ראינו את "ככלותו" שנאמר על משה. בכל דור ודור יש את משה של הדור, "איתפשוטותיה דמשה בכל דרא ודרא" (תיקוני זוהר תיקון ס"ט), גדול הדור נקרא משה של הדור, "משה שפיר קאמר" (סוכה דף ט"ל ע"א ועיי' ברש"י שם), ראינו מה זה ככלותו, לא השאיר. גם אם היה איזה דבר, באו היסורים שכמעט לא ראינו ולא שמענו. כל מה שראינו בעינינו מנעורינו ועד היום, כל כך הרבה יסורים, כל כך הרבה סוגי יסורים, בגדול כזה עד שאדם כבר תמיה "איך אפשר למסור שיעור ככה"? באיזו מסירות?! התורה החייתית אותה, התורה הקימה אותה, והוא כילה את עצמו, אבל היא ניתנה לו ככלה. כשרואים את עומק הידיעה שלו, את עומק העיון שלו, את רוחב ידיעותיו בכל מקצועות התורה, בכל החכמה כולה, זה לא דבר טבעי. זה לא דבר שאדם בשר ודם יכול להשיג. נכון שה' נתן לאדם שכל, אומר רבנו עובדיה ספורנו על הפסוק "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (בראשית א' כ'), "בצלמנו" זה השכל האנושי שאין מושלו עלי אדמות. יש הרבה אנשים שגם להם יש שכל, כולם עם שכל, הרבה חכמים הכרנו, הרבה גאונים הכרנו. אבל כזאת גאונות מופלגת, בכל המקצועות, בכל הדברים, בגדלות כזאת, זה מעל לכוח האנושי, מעל השכל האנושי הגדול, זה ניתנה לו ככלה. כי הוא כילה את כוחותיו עליה, כי הוא לא הרגיש בשום דבר, והוא לא הרגיש חיים רק בחיי התורה. "כי הם חיינו" ולא שום חיים אחרים. "וחי בהם" (ויקרא י"ח, ה') ולא בשום דבר אחר. "גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה" (אבות פרק ו' משנה ז'), אנחנו חושבים שהיא נותנת חיים לעתיד לבוא, אבל המשנה אומרת "בעולם הזה ובעולם הבא" לפי הכוחות. בפרט מאז שנפל

במסווה שהכל יהיה קודש ושעה אחת חול, כביכול 'לעזור' בפרנסה, ככה הם הטעו את הרבנים והשתלטו על החינוך. משעה ביום של לימודי חול, הפך הכל להיות לימודי חול ושעה אחת קודש. ולא שעה קודש ממש, אלא כביכול שעה של 'קודש', לומדים איך לסתור את התורה וחלילה לכפור בה. היתה שם ירידה רוחנית מאד גדולה. עד שקם הגאון רבי שלמה דאנה זצ"ל, והקים את ישיבת "חברת התלמוד", ובה דאג שיהיו תלמידים שלומדים תורה, שיעמדו להיות רבנים ופוסקים. לגאון הקדוש רבי מצליח מאז ע"ה היו שלושה בנים, וכשהוא שלח אותם לישיבה הוא ביקש במיוחד ממנהל הישיבה: "אני שם את הבנים שלי אצלך בישיבה, בתנאי שלא ילמדו צרפתי". בזמנם היו לומדים בישיבה גם צרפתיים כי היא היתה השפה השולטת מלבד הערבית, אבל כל הזוהמה והכללון היו בשפה הצרפתית. הרב לא רצה שהם יתוודעו לשפה הזאת, ואכן הם למדו רק קודש בישיבה ללא מקצועות חול כלל.

אחרי שהיו גומרים את הישיבה, היו חוזרים לביתם, היה לאביהם הגדול שלחן גדול מלא ספרים, האב יושב בראש השולחן, הילדים יושבים בצדדים, זה לומד משנה, זה לומד גמרא, זה לומד חומש, לא יוצאים מהבית. מרחק חמישים מטר מהבית היה בית קולנוע, ותמיד החלון שהיה פונה לעבר בית הקולנוע היה סגור. אמר מרן ראש הישיבה, כל השנים שהיו בתנוס לא נכנסו לשם, לא ראו אותו מבפנים. ראו רק את החלונות מבחוץ. שלא להתערב, לא להתבלבל. כך הצמיח רבי מצליח מאז ע"ה את שלושת בניו להיות גדולים, והאחד המיוחד שבהם הוא מרן ראש הישיבה. נמצאים בעיר מעורבת, לפעמים יש נסיונות, לדעת להשמר, לא להתבלבל. ואם מרן ראש הישיבה בתנוס הצליח לעמוד נגד הזרם, כאן בארץ ישראל שיש יותר תורה ויותר יהדות, על אחת כמה וכמה.

נשיא הקהילה בתוניסיה אמר לרבי מצליח: "הבנים שלך לא לומדים צרפתי, אתה רוצה שהם יהיו גנבים? ממה הם יתפרנסו?". אמר לו הגאון הקדוש רבי מצליח מאז ע"ה: "הקב"ה ציוה אותנו בתורתו הקדושה 'ושננתם לבנך', אני עושה את החובה שלי ללמד את בני תורה, והפרנסה היא מהקב"ה, אני לא מתערב בחלק של הקב"ה, אני עושה מה שמוטל עלי". לימים, בנו של נשיא הקהילה נתפס בגנבה... ואילו בנו של רבי מצליח שמרו על עצמם, ברוך ה' הקימו מוסדות לתפארה, והרימו קרן התורה בישראל. כאמור, היו למרן ראש הישיבה ידיעות ממש בכל חלקי התורה. למרות שהוא היה אומר שהוא לא מקובל אבל הוא היה יודע קבלה. פעם אחת הוא כתב איזו סגולה על פי הקבלה, והוא אמר שזה מה שנשאר בזיכרוננו ממה שלמד לפני גיל בר מצוה. היתה

הגאון רבי חננאל כהן שליט"א - ראש מוסדות "חכמת רחמים" וישיבה"ק "לבנימין אמר"

להקיף את הדמות של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאז ע"ה הכ"מ, זה קשה מאד. אשתדל להתמקד במספר דברים מבחינת "קחו עמכם דברים" (הושע י"ג, ד'), דברים שאנחנו יכולים לקחת אתנו לעבודת ה'.

ראשית, ידוע שהרב נולד בתנוס בשנת תש"ה להורים שלו לאחר חמש עשרה שנה מנישואיהם, ולאחר פטירת בנם הבכור. מילדותו הוא היה עילוי גדול, קיבל כישרונות מבהילים מהקב"ה, אבל הוא לא הסתפק בהם, הוא גם פיתח אותם. כך היה עם הזכרון שלו. כשלמדנו אצלו בשיעור, הוא אמר לנו שהוא זוכר באיזה גיל התחיל לדבר, באיזה גיל התחיל ללכת, מתי התחיל ללמוד אותיות א'-ב', מתי התחיל ללמוד משנה, דברים מופלאים מאד. בגיל חמש ידע חמישה חומשי תורה בעל פה עם הטעמים שלהם. בהמשך ידע את כל התנ"ך, את כל הש"ס, הפוסקים, ועוד ועוד. מלבד זאת, יש הרבה דברים שכמעט איף אדם לא יודע בקומם והרב היה בקיא בהם. שירים של רבי יהודה הלוי, רבי אברהם איבן עזרא, רבי שלמה אבן גבירול, אין יד כל אדם ממשמשת בהם ואפילו גדולי ישראל, אבל הרב היה בקיא בהם בעל פה. פעם הוא ציטט כמה בתים משיר של רבי יהודה הלוי, שאל אותו החתן שלו: "מתי הרב קרא את זה?". השיב הרב: "לפני ששים שנה"... יש הרבה אנשים שנולדים עם כישרונות, אבל הרב ניצל את הכישרונות שלו ופיתח אותם בשביל עבודת ה'.

זה לא היה פשוט. הם נולדו בתנוס עיר הבירה, לא בג'רבה. בג'רבה היו שומרי מצוות קלה כבחמורה, כאילו אלפיים שנה מאז הגלות לא השתנה דבר. יש מנהגים שמובאים בגמרא, בג'רבה אפשר לראות בדיוק איך עושים ומה עושים. רואים איך חיו בזמן הגמרא. אבל תנוס היתה עיר מודרנית, ובמיוחד אחרי שצרפת שלטה עליה. בשנת תרמ"ח כבר נפתח שם בית ספר 'אליאנס' - כל ישראל חברים, שעקרו את הדת. בהתחלה באו

לו ידיעה גם בחכמות ובמדעים. הרב אמר על זה: "לא למדנו באוניברסיטה, לא למד במכללה, כל הידע שלנו מהתורה הקדושה". הוא היה בקיא במיוחד בחכמת החשבון, והוא גם המציא כללים בזה על ידי סוגיות הגמרא. לפני הרבה שנים למדנו אצלו הלכות קידוש החדש - חכמת העיבור. הוא היה עושה לנו חשבונות, אנחנו היינו עם מחשבים בכתה והרב בלי מחשב, עושה לנו חשבונות של כפולות הבנויות משמונה ספרות כפול שמונה ספרות, הכל בעל פה בלי מחשב. בדרך כלל את החשבון הוא לא היה עושה במספרים אלא באותיות. אנחנו עוד לא מספיקים לתקתק את המספרים במחשבון, והוא כבר הוא אומר לנו את התוצאה. בודקים, קולע. ולא רק תוצאה של כפולות, אלא גם היה מוצא את השורש בקלות. פעם למדנו סוגיא של חשבון נקודות, סוכה, והיינו צריכים למצא את השורש של איזה מספר גדול, שורש עם שלוש נקודות, דהיינו אפס נקודה כך וכך. הרב אמר: "אני אעשה בלי מחשב ואתם תעשו עם המחשב, בואו נראה". הרב עשה את המספר יצא לו שורש מסוים, אנחנו עשינו ולא יצא בדיוק כמו שהרב אמר. אמר הרב: "לא יכול להיות, אבדוק בעצמי". תוך מספר שניות הרב עשה שוב את החשבון, ועוד פעם יצאה לו אותה תוצאה בדיוק. אמר לנו: "כנראה לא כתבתם נכון את החשבון, תראו לי מה עשיתם במחשבון". הוא ראה ואמר: "הנה, הבנתי מה קרה, לא עשיתם את החשבון נכון!". עשינו כך ויצא בדיוק כמו שהוא אמר. ואת כל זה הרב העיד שלמד מתוך התורה הקדושה. טעמו וראו כי טוב ה'.

כל מי שזוכה לטעום מהתורה הקדושה, יש לו את הכל! אדם רוצה להיות שמח, שילמד תורה. אנשים בלי תורה הם לא שמחים, לא מאושרים. אולי מחייכים, אולי קצת שמחה רגעית, אבל השמחה האמיתית, השמחה הנצחית, נמצאת רק אצל מי שעובד את ה' עוסק בתורה ומקיים את מצוות התורה. זו השמחה האמיתית. תמיד הרב היה מדבר על היפוי שבתורה.

היה לרב כח תפלה מבהיל מאד. יש הרבה סיפורים, אבל לא אספר את סיפורי המופתים. הוא תמיד היה אומר: "כל אחד יכול להתפלל! אף פעם לא לאבד תקווה!". הרב נפל מקומה שלישית כשהיה בגיל עשרים ותשע לאחר החתונה של אחותו. הם חזרו לבית אבל הדלת ננעלה מבפנים. אחד השכנים הציע לו: "אתה עדיין צעיר, אתה יכול לעבור ממרפסת למרפסת". הרב עשה כדבריו, וכנראה מרוב העייפות שהיתה לו, הוא נפל מקומה שלישית. הרופאים שראו את המצב שלו אמרו שהוא לא יחזיק מעמד. לא אליכם נשבר לו עמוד השדרה. הרופאים אמרו בהתחלה שהוא לא יחיה, ואחר כך אמרו שאם הוא יחיה הוא ישאר משותק כל החיים שלו. הרב מספר, שבאותו הזמן שהוא היה שוכב באמבולנס בדרך לבית החולים, הוא חשב על איזו דרשה הוא יגיד בסעודת ההודיה שיעשה כשיקום. זה מה שהוא חושב כשהרופאים בקושי נותנים לו סיכוי! אחר כך הוא עשה סעודת הודיה ואמר בדיוק את הדברים שחשב באותו הזמן. מיד לאחר שהוא נפל, בהתחלה הוא היה חצי משותק, היה יכול להזיז רק את הידים ואת הראש. הוא אמר: "תודה רבה הקב"ה, הראש לא נפגע, הראש חושב, אני זוכר את מה שלמדתי! היים פנויות, אני יכול לכתוב, תודה רבה ריבונו של עולם! אם זה מה שאתה רוצה, תודה רבה". אדם עם עמוד שדרה שבור, ייסורי תופת, לא יכול להזיז את הרגלים, אבל עם כל זה הוא לומד תורה ומודה לה'. והוא לא לומד דברים קלים, לומד דברים מסובכים מאד, שואלים אותו שאלות מסובכות והוא יושב ועונה.

יום אחד הוא למד גמרא עם בעלה של דודתו, והיתה קושיא של תוספות על רבא. הקשו, ניסו לתרץ איזה תירוץ, ואז ראש הישיבה נתן תירוץ והסביר את דברי רבא בצורה אחרת. הרב נרדם, והנה בחלומו הוא רואה אדם נמוך עם זקן ג'ינג', והוא אומר לו: 'אני רבא, מה שאתה אמרת בכוננתי זה מה שכיוונתי! באתי לברך אותך ברכת כהנים'. כך ראה בחלומו. באותו הזמן הלך גיסו רבי אליהו ענקרי זצ"ל לבאבא סאלי, והבאבא סאלי אמר: "בעזרת ה' יקום ילך ויראה פני משיח". אמר לו: "אבל הרופאים אומרים שהוא לא יוכל לקום". אמר הרב: "שיגידו הרופאים, יש הקב"ה בעולם, יקום וילך ויראה פני משיח". במוצאי שבת חשב הרב, הרי חז"ל אמרו (שבת דף ק"ט ע"ב) חמין במוצאי שבת מלוגמא. לשנות כוס מים חמים ולהתרחץ במים חמים במוצאי שבת זו רפואה. אמר למי שהיה לידו: "תביא לי מים חמים עם מטלית לחה להעביר על הרגל". העביר על הרגל, ופתאום הוא התחיל להרגיש זרמים ברגלים, האצבעות התחילו לזוז. אמרו שהוא יהיה משותק, אבל ברוך ה' הזיז גם את הרגל השניה והיה הולך על שתי רגליו. שנה לפני פטירתו הרב סיפר את הסיפור הזה ואמר: "הבאבא סאלי אמר שאני אראה פני משיח, מי אמר שלא ראיתי המשיח? הוא נמצא בתוך עם ישראל רק שאנחנו לא יודעים מי הוא, מתי שהקב"ה יגיד לו להתגלות הוא יתגלה". במצב כזה לא לאבד תקווה, לבטוח בה', זו היתה המהות של הרב. **לכל אדם יש ניסיונות,**

לכל אדם יש קשיים, אבל אף פעם לא להתייאש, תמיד לעודד, תמיד להתפלל. לפני שאדם הולך לרב לבקש ממנו שיתפלל עליו, קודם כל יתפלל הוא. הרב היה אומר, שלכל אדם יש 'טלפון' ישיר עם בורא עולם, ממי לומדים את זה? מדוד המלך, כל פעם שהיתה לו בעיה, היה כביכול מרים טלפון לבורא עולם ומקבל ישועה. פעם מול איש מלך ג'ה פעם עם פלשתיים, פעם אבשלום, פעם שאול. איפה רואים את זה? בתהלים פרק נ"ה פסוק ג', דוד המלך אומר: "הקשיבה לי וענני אריד בשיחי ואהימה". הקשיבה לי וענני ראשי תיבות הלו... כל בעיה של דוד הוא אומר: הלו, רבונו של עולם, עזור לי, תציל אותי! לכל אדם יש את הטלפון הזה. ה' שומע תפלת כל פה. יתפלל ויראה ישועות. הרב בצניעות שלו ביקש לא להספיד אותו, וגם לכתוב עליו רק ר' עם קו והשם שלו בן הרב הגאון הגדול מצליח וכמסאנה מאוזן. כל התארים שבעולם מגיעים לו, אבל הוא לא רצה כלום. היתה לו ענוה ענקית מאד, ענוה אמיתית, לא מזויפת. בראש חודש ניסן, שלושה שבועות לפני שהרב נפטר, הרב היה מאושפז בבית החולים, ובקשו ממני

שאמסור את השיעור במוצאי שבת. הייתי בבית הכנסת של הרב, ועשר דקות לפני שמתחיל השיעור, מגיע אלי הנכד של הרב ואומר לי: "אני שליח אליך מאת הרב, הרב רוצה לומר לך שהוא שמח שאתה מוסר את השיעור, אבל יש לו בקשה אחת בכל לשון של בקשה, כשאתה מזכיר אותו בשיעור אל תגיד 'מר', זה מפריע לו, אל תגיד כך". אדם מוטל על ערש דוי, על מיטה בבית חולים, הוא יודע כמה אני אוהב ומעריך אותו, והוא יודע שאני נותן לו את התואר 'מר' כמו שהייתי אומר הרבה פעמים. אז הוא שולח אלי שליח מיוחד כדי שלא אגיד מרן בשיעור. ענוה אמיתית ללא כחל ושרק.

אבל עם כל הענוה שלו יש דברים שהוא לא היה יכול להעלים אותם. כמה שהוא היה מנסה להסתיר את הגאונות הנפלאה שלו בכל מיני ראשי תיבות ופרפראות, אבל מי שהיה שומע ממנו שיעור עמוק היה נבהל מהגאונות. הגימטריאות הללו היו עושות ישועות. יש לי תלמיד שהבנת שלו היתה מעוכבת, הרבה זמן לא התחננה. הוא הלך לרב לקבל ברכה. שאל אותו הרב: "מה השם שלך?". ענה: "שרה בת טובה". אמר לו הרב: "שרה בת טובה ראשי תיבות שבת, בעזרת ה' בחודש שבת היא התחנת". וממש כך היה. יש לי חבר תלמיד של הרב שאחותו היתה בחודש השביעי להריון, והמצב היה מאד מסוכן, תמיד ההריונות שלה לא אליכם היו מסוכנים. ביום שישי היא עשתה בדיקה ואמרו לה שהיא צריכה לעשות הפלה רח"ל. ביום שבת הוא הלך לרב, הרב אמר לו: "קראנו בשבת בפרשת שמות 'ואם בת היא וחי' (שמות א' ט"ז), ואם בן הוא וחי, אם ראשי תיבות אסנת מאוזן, בעזרת ה' בנה יחיה". חבר שלי נבהל, הוא בכלל לא אמר לרב ששמה של אחותו הוא אסנת מאוזן... היא הלכה ביום ראשון, עשו בדיקה והנה הכל טוב. לאחר חודשיים נולד בן בריא ושלם, וכיום הוא כבר נשוי. יש הרבה סיפורים כאלה, כמה הרב היה דבק בקב"ה, מתפלל ומברך מכל הלב עם כל האמונה. הרב היה איש אמת ללא פשרות. לפעמים היה יכול להעלים דברים - לא לשקר כמובן - ולמצוא חן בעיני אנשים מסוימים, אבל לא! הוא היה אומר את האמת שלו בלי לחשוש. היה אומר, אם כך אני חושב שה' רוצה שאעשה, כך אעשה בלי כל חשש! לפעמים נגד שרים, נגד בג"ץ, רבנים אחרים פוחדים לדבר, אבל הרב בשיעור לא מפחד, אומר את דבריו ללא מורא, הוא מרגיש פחד רק מהקב"ה, ואם צריך להתריע על משהו הוא מתריע בשער בת רבים. אם היה חוסר צניעות וכדומה, היה מדבר ברמה בלי פחד, הרגיש עבד לה' ולא לאף אדם בעולם. תמיד חשב, אם אני נמצא עם ה' מי יכול להזיק לי? מה יכולים לעשות לי? אני עושה את רצוני ה'! זו האמת של הרב, זה היושר, ללמוד ממנו לא ללכת אחרי הזרם, לא להתבלבל, לא לפחד, אם זו דרך ה' אנחנו הולכים בדרך הזו עד הסוף, לא סוטים ימינה ושמאלה, מי שהולך בדרך ה' הוא מצליח.

הרב היה כל כך מכבד את אשתו, איזו הערכה, איזה כבוד. מאידך גיסא גם היא כיבדה אותו מאד, נתנה לו את כל האפשרויות שילמד תורה, שלא יעשה כלום חוץ מזה. פה בארץ בכל בית יש מכונת כביסה, יש חבל כביסה, יש מייבש, אבל בחוץ לארץ אין חבל כביסה לכולם, יש בניין משותף שמעליו יש חבל כביסה לכולם, והשכנים תולים בו כביסה בתורנות. בגלל שהם היו צעירים, בשביל שהחבל כביסה יהיה פנוי להם היו צריכים לחכות ללילה. היא שששה לעלות לגג בלילה לבדה, לכן ביקשה מהרב שייעלה איתה על גג הבנין. אמרה לו שלא יעשה מאומה, רק ישב וילמד, והיא תתלה כביסה. מה הרב היה עושה באותו זמן? היה עומד על יד אשתו עם ספר רמב"ם פתוח, ולומד לאור הירח. גם מכבד את אשתו מאד וגם לא מבזבז אף רגע. כשהרבנית היתה חולה, הוא היה איתה כל לילה בבית החולים כמעט קרוב לשנה שלימה. הוא אדם עסוק מאד, בבוקר הוא צריך למסור שיעור בישיבה, אחר הצהריים היה יושב אז בבית הדין, השיעורים והלימודים הקבועים, אבל לילה לילה שנה שלימה היה עם אשתו. עד שאשה חילונית שהיתה שם אמרה לו: "אף פעם לא ראיתי דבר כזה! בעל שכל כך מכבד את אשתו! נמצא לידה, דואג לה". אמר לה: "מחילה, את לא ראית כמה האשה הזאת טיפלה בי במסירות כשהייתי במצב דומה". ממש החדירו אהבה אחד לשני, כבוד גדול היה לו אליה.

היה לרב מאור פנים לקרב כל אחד, לא משנה מאיפה הגיע. הוא היה יכול לתקוף את הדעה, אבל בדרך כלל לא היה תוקף את האיש עצמו, אלא אם כן היה אדם רשע שכל דעותיו כפרניות ויש חשש שילמדו ממנו. היה מאיר פנים וככה משיב רבים מעוון. במיוחד לתלמידים. ידע מצד אחד לזרוק מרה בתלמידים, מצד שני להאיר להם פנים. הרב ידע שלכל תלמיד יש כשרון מסוים, 'אין לך אדם שאין לו שעה' (אבות פ"ד מ"ג), ואם אדם חלש בדבר אחד הוא חזק באחר. המומחיות שלו היתה למצוא בכל תלמיד את מה שהוא אוהב ומה שהוא טוב בו, ולכוון אותו שיתפתח את הכשרון הזה ויצליח בו. היה תלמיד בישיבה שהיתה לו בעיה מסוימת, ויום אחד הוא ישב ופרץ בבכי על מצבו. ניגש אליו אחד המשגיחים ושאל אותו: "מה קרה". אמר לו הבחור את צרתו. אמר לו: "בוא אקח אותך לראש הישיבה". הגיעו לרב, הרב לקח אותו, דיבר אתו, ולבסוף נתן לו דבר מסוים שהפך אותו לאיש חדש. התלמיד הזה היום יצא שמו בעולם, יצא טבעו בעולם, והוא עשה הרבה דברים טובים בזכות שיהיה ידע איך לכוון אותו. חודשיים וחצי לפני שהרב נפטר, באתי להזמין אותו להילול שנה אחרונה עושים במושב ברכיה של הסבא מרן רבי רחמים חי חיותה ההנה ע"ה, לקבל ממנו ברכה להצלחה. הוא אמר לי שני דברים. הוא אמר לי שהוא נהנה מהמאמרים שלי המופיעים בעלון "בית נאמן" על הפרשה, הוא אמר לי שהוא קורא אותם, איזו ענוה, כמו אחד הפשוטים. היה חשוב לו לומר לי את זה. הוא לא חשב את עצמו גדול הדור שאין לו מה לקרוא בדברים של אחרים. וגם אם הוא קורא למה שיגיד? אבל הוא לא היה כזה, לא ראה בזה שום פסול לקרוא מאמר של מישור אחר על הפרשה.

הוא היה איש אמת במלוא מובן המלה. למשל אם הוא שחכ לספור ספירת העומר

אצל הרב היתה ענקית. לפעמים היה לו קשה ללכת לשיעורים ולארועים אבל אם יש מישהו שעשה לו טובה הוא היה מתאמץ יותר מכוחו לשמח אותו. היה רושם בפנקס כדי לזכור מי שעשה לו טובה להחזיר לו טובה. מה זו הכרת הטוב? אומר ספר החינוך, מי שיש לו הכרת הטוב זה מראה שיש לו נפש נקיה, וחלילה מי שאין לו הכרת הטוב הוא מושחת, יש לו מדות קלוקלות. כמה צריכים להכיר טובה להורים, למחנכים, למנהלים, לכל מי שעשה לנו טוב.

כל שנה לפני ההילולא, הייתי משתדל להגיע למורי ורבי עטרת ראשי, מרן ראש הישיבה **רבנו מאיר מאזוז זצ"ל**, והייתי מבקש ברכה שההילולא תעבור בשלום, ואנשים יתרמו לישיבה. גם בשנה שעברה הייתי אצלו, השארתי אצלו מעטפה עם כסף ואמרתי, "הרב יעשה עם זה מה שהוא רוצה - העיקר שיתפלל עלינו!". הנכדים שלו שהיום לומדים אצלו בישיבה, סיפרו לי, שבאותו לילה כאשר מרן בחן אותם, חילק להם את הכסף ואמר להם: "תלמדו להצלחת מוסדות 'חכמת רחמים', תלמדו להצלחת הרב חננאל!".

הסיפור שלא סופר!

לפני כשלוש שנים לא הרגשתי טוב. הרופאים בדקו אותי ונבהלו. התפללתי לה' אמרתי לו: "ריבונו של עולם, כל מה שאנחנו עושים זה לכבודך, לכבוד שמים, תעזור לי". הלכתי למרן ראש הישיבה עם תוצאות הבדיקות והנחתי לפניו. הרב הסתכל על הדפים ואמר בענוה: "אני לא הרב משה לוי **שקורע דפים ואומר אין כלום, אבל הלב שלי אומר - שאין לך כלום!!**". למחרת, בשיעור של מרן בגמרא, אמר הרב: "כתוב בגמרא (ברכות דף נ"ז ע"א), הוראה חנינא או חנניא בחלום - ניסי ניסים נעשו לו. בשמות האלו יש פעמיים את האות נ', וגם בשם חננאל יש פעמיים נ' - יהיו ניסים ונפלאות". לאחר מספר ימים, הלכתי לבדיקה המכרעת, ולאחר הבדיקה הביטו בי הרופאים ואמרו: "זה לא הגיוני, אין לנו הסבר, אבל אתה יכול לחיות שנים רבות בלי בעיות!!".

יהי רצון שהרב ימליץ טוב עלינו וכל כל עם ישראל, שכמו שכל ימיו היה כואב את כאבם של ישראל, ממש הוא היה בוכה על הצרות של עם ישראל, למרות שהיה חלש היה מתענה על הצרות שלהם והיה לומד ועושה הכל בשבילם, עכשיו שהוא נמצא לפני כסא הכבוד ירעישי את העולמות, שנזכה בקרוב לגאולה השלימה במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

פעם אחת וכך הוא לא יכול להמשיך לספור, אדם אחר היה מסתיר את זה, היה אומר למישהו אחר לברך ולהוציא אותו ידי חובה. אבל הוא מכיר: "רבתי, היום אני לא יכול לברך על ספירת העומר כיוון שאתמול לא ספרתי, לכן מישהו אחר יברך בקול ויספור!". למה צריך לומר את זה בקול? תגיד למישהו אחר לפני התפלה שיברך בקול ויכוון, אבל לא! אם זו האמת אין להסתיר אותה! בשנתיים האחרונות שהוא היה חלש הוא לא היה יכול להתענות בצומות לגמרי, וכתוב שמי שלא התענה לא יעלה לספר תורה. אז הוא היה אומר להם בשחירות: "אל תעלו אותי לספר תורה, כי אני לא יודע אם אספיק להתענות עד סוף היום". למה צריך לומר את זה? הרי אם עכשיו הוא צם הוא יכול לעלות, אפילו אם בהמשך הוא לא יצליח. אבל הרב היה איש אמת ללא משוא פנים לעצמו.

עוד דבר, הוא אמר לי כך: "אל תמנה להוציא בחור מהישיבה, אל תמנה, תקרב אותו, תחבק אותו, תאיר לו פנים! אתה תראה שאתה תהפוך אותו לאדם חדש! אם אתה מוציא תלמיד הוא עלול ללכת לרחוב, הרחוב היום מאד מאד מסוכן! יש בו הרבה נסיגנות, הרבה פיתוים. אתה חייב לדבר אתו, לקרב אותו. אם בסוף לא תהיה ברירה אז לא, אבל אתה חייב לעשות את כל המאמצים להשאיר אותו בישיבה". בשבילי זה היה כמו הצוואה שלו.

לפני עשרים ושש שנה, היה לי קרוב משפחה שלי שלמד בתלמוד תורה בכתה ה', המצב היה מתוח בבית וגם בכיתה הוא לא הסתדר עם הרב. אמו אמרה לי: "בבקשה קח אותו לרב שידיבר אתו". שאלתי את הרב אם אפשר להכניס אותו והרב אישר. באנו לרב, הרב שאל בשלום ואמר לו בענוה מוחלטת: "תראה, היום אני מבוגר, קשה לי ללמוד, אני לא זוכר כמו פעם. אבל מה שלמדתי בתור ילד, אני לא שוכח! כשאדם לומד כילד צעיר, המוח נקי והוא זוכר הכל. בילדותי למדתי תנ"ך, ומתוך כך היום אני יודע את התנ"ך בעל פה. אני אתן לך תנ"ך ותעשה לי מבחן, תגיד לי מילה מהפסוק ואני אמשיך לך את כל הפסוק, וגם אגיד לך באיזה ספר זה מופיע, באיזה פרק ובאיזה פסוק, עם טעמי המקרא והניקוד המדויק. אם תרצה גם אסביר לך למה הניקוד הוא כך ולא אחרת. הייתי נוכח במקרה הזה. נתן לו פסוק ועוד פסוק ועוד פסוק, והרב ממשיך. שאל אותו הרב: "אתה רוצה עוד פעם או מספיק". הילד הרגיש שבע, פלא ממש. אמר לו הרב: "אתה רואה? את זה בילדותי למדתי, לכן אני זוכר. גם אתה עכשיו ילד, ואם תלמד אתה תזכור".

במאמר מוסגר, יש לי חבר שהיה לומד הרבה עם הרב, ופעם בעידנא דחדוותא דיברו על התנ"ך, והרב אמר לו: "תעשה לי מבחן על התנ"ך, אבל אל תגיד לי מלה. תפתח את התנ"ך, תקח שתי מלים מהפסוק ואל תגיד לי אותן, תגיד לי רק את הניקוד שלהן ואני אגיד לך מהן המילים, באיזה נביא באיזה פרק ובאיזה פסוק". רק על ידי הניקוד הוא יגיד מה המילים והיכן זה כתוב. מבהיל. מדהים. זו גאונות שאין לה שיעור, הלואי שנמצא את הכוחות שלנו.

נחזור לילד. המשיך הרב ואמר לו: "אני רואה שאתה ילד נחמד, ילד טוב, כדאי לך ללמוד תנ"ך, אתה תזכור. אני רוצה לקבוע אתך חברותא, תרצה לבוא אלי פעם בשבוע ביום רביעי אחרי התלמוד תורה ללמוד תנ"ך?". הילד כמובן קפץ על המציאה והתייצב לפני הרב ביום רביעי. אמר לו הרב: "חיקיתי לך, בא נלמד ביחד תנ"ך, אבל אתה הרב ואני התלמיד, אתה תשב על הכסא שלי, אני אשב לידך ואתה תלמד אותי תנ"ך". הילד יושב לידו ומתחיל לקרוא. הוא מתחיל קצת להסביר, הוא מתבייש, מתבלבל, הרב עוזר לו, ולבסוף אומר לו הרב: "איזה לימוד נחמד, ממש נהניתי ללמוד אתך, אל תשכח לבוא גם שבוע הבא". זה נמשך כמה וכמה וסיום שיעורים, וכל פעם במאור פנים. לימים, לאותו בחור היו הרבה נסיגנות בחיים, הרבה קשיים, כמעט שנפל לגמרי מהדרך. אבל הוא אמר לי, מה שהחזיק אותו כל הימים זהו מאור הפנים של הרב, התמונה שהרב לומד אתו את התנ"ך ואומר לו שהוא הרב והרב הוא התלמיד. ברגעים שהוא היה עלול חלילה לעזוב את הכל, התמונה הזו היתה מול העיניים שלו והצילה אותו. כשהבחור הזה היה בגיל עשרים, היה באירוע מסוים וראה שם את הרב. ניגש לרב ואמר לו: "כבוד הרב, אני הילד החברותא בתנ"ך". אמר לו הרב: "זה אתה? איך אני מתגעגע ללימוד הזה! איזה לימוד זה היה!". מי שרואה את הסיפור הזה, רואה ענוה וגאונות גם יחד. נתן ערך לילד והרים אותו.

אסיים בדבר אחרון. לרב היה בכיס תמיד שני פנקסים, בפנקס אחד תמיד כותב דברי תורה, ממש "נחל נובע מקור חכמה" (משלי י"ח, ד'). עד היום הוציאו שלושים וחמישה ספרים מכתביו על הש"ס, על התורה, בהלכה, מאמרי מחשבה, מוסר, עיבור, הכל הוא ידע. יש עוד בכתב יד למעלה ממאה ספרים, לבד מאלפי שיעורים שלא שוכתבו ויש בהם פנינים ומרגליות. ידו היתה בכל, והכל היה בעומק העיון. מרן הראשון לציון הגאון הרב שלמה עמאר שליט"א הספיד בשבעה ואמר: "כל זמן שמרן הרב עובדיה היה בחיים, כשהיו בעיות מסוככות הייתי ניגש אליו והוא היה עונה. אחר שנפטר מרן הרב עובדיה התנחמנו שיש לנו את רבי מאיר מאזוז ראש הישיבה, הייתי הולך אליו, הייתי שולח לו תשובות ארוכות, ותוך יום אחד היה חוזר עם הערות מחכימות בשוליים. אבל עכשיו למי אלוף? את מי אשאל?".

בפנקס השני היה הרב כותב כל מי שעשה לו טובה. הכרת הטוב שהיתה

תורה מגבא ומצלא

בחורי הישיבה ואברכי הכוללים המסולאים בפז שוקדים על התורה גם בימי בין הזמנים

ולכם יש יכולת שותפות יחד איתם בתורה הקדושה ובהכנות לחג הפסח

מאות בחורים ואברכים בלימוד בימי בין הזמנים עד ר"ח אייר בבתי המדרשות בכל רחבי הארץ

החזקת בתי המדרש בימי בין הזמנים

הקדשת שעת לימוד בכלל בתי המדרש ברחבי הארץ

360 ₪

הקדשת יום לימוד בכלל בתי המדרש ברחבי הארץ

1,800 ₪

חזקו ואמיצו

ואת חג המצות תחוגו בדיעות
בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל

חינוך נעת 9105*

רב קווי 24 / שעות ביממה

בהודעה 08-6727523

בעמדות / נדרים פלוס

הרב אלעד עידאן שליט"א – עורך ראשי עלון בית נאמן, ר"מ ומשיגיה בישיבתנו הקדושה "לבנימין אמר"

זה האיש מרגיז הארץ מרעיש ממלכות, מרן רבנו הגדול זצ"ל על אף היותו צנוע ועניו בצורה מיוחדת ולא מחזיק טיבולתא לנפשיה, דוקא מתוך כך היתה מצודתו פרוסה בכל העולם. איני יודע אם בדורנו יש חכם כמוהו שהעמיד כל כך הרבה תלמידי חכמים בשיעור קומה¹. האם יש חכם שבכל נושא בתורתנו הקדושה דיבר או כתב או רמז או העביר מסורת מדורות קודמים? האם יש עוד חכם שמאות מחכמי וגדולי ישראל היו קשורים ודבוקים בו בעבודות אהבה וקבלו דבריו כמשה מפי הגבורה? כמה יש עוד חכמים שהשיבו תשובות לאלפים ורבבות בכל מקצועות תורתנו הקדושה? האם יש עוד בן אנוש שאחר כל זאת מצליח להישאר בפינתו ולמאוס בכבוד ובתוארי גדולה? כאן הבאתי מעט ממה שספרתי על רבנו הגדול מרן זצ"ל² וה' יזכני לסדר את כל מה ששמעתי ממנו וראיתי אצלו ואת כל מה שזכיתי להתכתב עמו³. ועוד חזון למועד נקי נדר.

תלמידו הקטן שהתאבק בעפר רגליו ע"ה אלעד עידאן ס"ט

ע"ה קורא לי ואומר: אלעד, תגיד לי הרב מאזוז (במלעיל) גם הוא נגד הישיבות שלנו כמו הרב עובדיה יוסף? מה ריב חיים בריסק לא ידע ללמוד?! ריב שמעון שקוף לא ידע ללמוד?! והשבתיו: מרן עט"ר הרב עובדיה אינו נגד הישיבות וגם הוא מזכיר את רבי חיים בריסק ב"כ"א וכו'. וגם מרן רבנו הגדול לומד ומלמד בכל מקצועות התורה. אמר לי הרב סלומון: מה? כסא רחמים זה לא רק שחיטה וספרות?!!! אמרתי לו: מרן עט"ר בקי בהכל ומלמד כיום יבמות בעיון. אמר לי: מה ממש זיקה כמונו... וזה נובע מענוותנותו הרבה של רבנו, עד כדי כך שיש שחשבו אותו ואת ישיבתו לשוחטים-סופרים...

זיכני השם ית' ועלה במחשבותי בשנת תשע"ו להוציא את שיעוריו של מרן רבנו לאור עולם בעלוני השבת, ואחר גלגולים מגלגולים שונים והסכמת הרב זצ"ל דברתי עם י"ל הגאון רבי חננאל כהן שליט"א ולקח על עצמו את ההוצאות העצומות של העלון, במסירות נפש, כדי להגדיל תורה בכל תפוצות ישראל ולמען תורתו של רבנו. ואני לקחתי על עצמי את עריכת העלון (יחד עם חברים טובים הי"ו) עד הורדתו לדפוס, דרך העימוד ומעט בהפצה ועוד ועוד. וקראתי את שמו "בית נאמן" (וכתבתי בזה בהקדמתי לקובץ ויען שמואל שנת תשע"ו). העריכה אינה קלה כלל, והזהירות בכל מלה של רבנו מצריכה לשבת שעות על גבי שעות, ולילות עמל מינו לי פשוטו כמשמעו, ואחר זאת פורסים את כל העלון עם ספקותינו לפני רבנו הגדול, ואשר יאמר כן יעשה. וכך זכינו כמעט בכל שבוע ושבוע, והייתי ממתין בדריכות שרבנו יתקשר אלי ויאמר: רבי אלעד העלון מוכן שמים אותו בארון חשומל. [ואז פעמים שהיינו מדברים בענייני הלכה ועוד. ועוד חזון למועד בל"נ], וכשהיה מגיע העלון ע"י השליח היה לי כיום חג, וכל שבוע ושבוע הייתי מתענג על הערותיו ותשובותיו וחכמתו הגדולה שלא בא כבושם ההוא דורות. ובזכרונותי כתבתי (לפני כ-5 שנים): דברתי עם הרב בטלפון על העלון והערתי מדעתו של מרן הרב עובדיה זצ"ל באחת ההלכות [בהלכות חנוכה, כמדומני גבי אדם שחי לבדו שהדליק כבר בביהכ"נ, כמה ברכות יברך בביתו], אמר לי הרב תכתוב הערת העורך בזה"ל: "אבל הרב עובדיה דעתו כך וכך". אמרתי לו: הרב, זה יראה לא טוב שהרב אומר משהו ואני כביכול משיג על הרב, ואז הוספתי שכבר העירו לי על הערות העורך [שמדי פעם נכנסו בעלון]: איך אני מעיר על גדול הדור? ויען דודי: אני לא גדול הדור, ואם אני גדול הדור תאמר להם שגדול הדור אמר לך לכתוב הערת העורך... עוד אמר לי: הרי כבר כתבת בקובץ ויען שמואל (חלק כ"ב) שכל ההערות נכתבות על דעתי ובהסכמתי. והוסיף שכל מה שנעשה בעלון הזה הכל על דעתו. ושזה העלון היחיד שהוא מסכים שיקראו לו מרן. ע"כ מזכרונותי.

ושמורים עמי אלפי אלפים של הגהות והתכתבויות עם רבנו הן בסגנון והן בתוכן ועיון ההלכה. ופעמים בענוותנותו הרבה הסכים לדברי בסגנון וכדומה. וזכורני הלצה אחת, פעם אמר הרב (כמדומני לפני ליל שבועות): בלילה ישתה קפה יש שם חומר קוראים אתו מִצָּב, זה מעורר, וכך יהיה כל הלילה עד ויעסוק בתורה. וישר עלה בראשי שהרב ראה את זה באחת הפרסומות קפה של עליית בעיתון משפחה (שהרב היה רגיל לעבור עליו במהירות): "יש מִצָּב, תתעורר..." וכתבתי לרב בעלי ההגהה, שר"ל מִצָּב - עניין... הרב כמוזבן השמיט זאת מהעלון, וכתב לי: תודה רבה. עוד אני נזכר (תוך כדי כתיבה) שפעם הזכיר הרב ע"ה את הפסוק "ההר חמד אלקים לשבתו" (תהלים ס"ח, י"ז), ואמר חמד ר"ת חצי מליון דולר, וסיפר הסיפור על מרן הראש"ל רבי שלמה עמאר שליט"א עם מרן מופה"ד הרב עובדיה יוסף זצ"ל באדם ששכח למכור חמץ חנותו בשווי חצי מליון דולר (והסיפור ארוך ואכמ"ל), דא עקא שעיינו במקור הדברים (קונטרס ויוסף הוא המשביר, ושבו נדפס קונטרס זה בשו"ת שמע שלמה ח"ח) ושם כתוב שהחמץ היה בשווי רבע מליון דולר, אמרתי לרב נשאר חצי מליון דולר, וכך נוכל להשאיר הסיפור (שהובא בהערה בעלון על הפס' הנה'), אך הרב מחק הכל וכתב לי בערך בזה"ל: ומה עם האמת?!

נחזור לענייננו. בתחילה צריך שיהיה האדם עניו במחשבתו, ואחר כך יתנהג בדרכי הרב לפני שנים רבות.

כתב מרן רבנו הגדול זצוק"ל הכ"מ בספרו קובץ מאמרים ח"א (עמ' נ"ז): למותר לבאר כי "ענוה" אין פירושה שאדם אינו יודע ועל כן הוא עניו, כי אין זה עניו אלא מודה על האמת. וכפי שכותב הגאון חיד"א בספריו הקדושים, כי בדורנו דור יתום "אין צריך להיות עניו, רק שיכיר מיעוט ערכו כלפי רבותינו הקדושים, וממילא אין במה להתגאות" (עיי' בשם הגדולים ח"א בערך רבנו נחמן בנו של הרמב"ן). אבל עניו אמיתי פירושו שלמד וידע ובקי וגדול בתורה, אבל יודע בעצמו שעדיין רחוק הוא מן התכלית הרבה מאד, והוא נח ונשמע לכל אדם, ומוכן להכיר בטעותו ולהודות עליה מפי קטן שבקטנים ולהחזיק לו טובה על כך, שונא פרסומת ובורח מן הזרקורים המדומים ומן הכבוד המזויף, כי "אין כבוד (אמיתי) אלא תורה, שנאמר כבוד חכמים ינחלו, ותמימים ינחלו טוב" (פ"ד דאבות). ע"כ. (וע"ע בתפא"ר בפ"י לאבות (פ"ד) על הנאמר שם "הוי שפל רוח מאד מאד").

ובזכרונותי כשהגעתי (לפני עשרים ואחד שנה - שנת תשס"ה) לאירוסין של אחד מחברי, עם בתו של ידידנו מגדולי הדיינים שליט"א, ישבו בשולחן המזרח מרן עט"ר זצ"ל הכ"מ ומו"ר הגאון רבי ברוך שמעון סלומון זצ"ל, וכשנכנסתי ניגש אלי אבי הכלה ואמר לי שמרן מחפש אותי, מיד נגשתי לרבנו ואמר לי: מה איתך, צריך כבר להתחתן... ובאותו מעמד דברתי עמו על חזן שבברכת כהנים נתן לאחר שיקריא, אם החזן עונה אמן. והשבתי שיענה רק על הפסוקים ולא על הברכה ודלא כדברי מרן הגרע"ן בהליכו"ע ח"א (עמ' ר"י) שהוכיח מהכס"מ (בהלכות תפלה פ"ד ה"ה) שגם על הברכה עונים שאין ראה זו מכרעא⁴. למחרת הרב סלומון

1. וכמו שכתב הרב תו"ט בפירושו לאבות (פ"א מ"א): נ"ל שהוא אומר "העמידו תלמידים" להעמידם על רגליהם בל ימוטו. כלומר להעמידם על רגליהם בהבנת אמתתה של התורה שזהו עמידה וקיום, כי שקר אין לו רגליים, וכדרך שאמר המשורר (תהלים ע"ג, ב') כמעט נטיו רגלי. ומפני שרצונו לומר "הרבה" לפיכך הוצרך להזכיר על ההעמדה שאע"פ שיהיו הרבה, שעם כל זה יהיה הלמוד באופן שיהיו עומדים קיימים על האמת, כי זולת זה אין זה העמדת תלמידים, אבל הם הוזים שוכבים בתרדמת האוולת. יצא לנו מכלל הדברים הללו שאין אנו מקיימים המוסר הזה, אלא כשמלמדין האמת והצדק לא זולת. והוסיף התו"ט (שם במשנה ר') וזה לא יוכל לעשות אלא מי שיש בידו האמת. ע"ע.

2. רבנו הגדול זצ"ל צָהַר בצוואתו: לא יהיו הספדים לא בהלוייה ולא בשבעה ולא בשלשים, רק דברי פרידה קצרים בהלוייה, ובסוף השנה אפשר להספיד כמו שאמר חז"ל: משפט רשעים בגהינם י"ב חודש (שבת לג). ע"כ. ומיד למחרת ההלוייה אמרתי לאמה"ג רבנו הראב"ד שליט"א שאם ישר בעיניו אולי יישבו ישיבת ב"ד לדון מה מותר לדבר ומה אסור. ותיתי לי שהרבה מתלמידי רבנו זצ"ל הכ"מ בזכות ההוראות המסודרות שיצאו מבית הדין הרגישו שיכולים לדבר ולספר סיפורים (ובתנאי שיהיו מדויקים) ולא חששו, וקיימנו בזה מכבדו בחייו ומכבדו במותו (קידושין דף ל"א ע"ב), ובפרט שמתחזקים מזה רבבות רבבות אחינו בית ישראל. ותל" שבכל אתר ואתר מאז הפטירה מתקיימים עצרות חזוק רבות לע"ה הטהורה של מרן רבנו זצ"ל. וז"ל הפסק דין: בס"ד, בני ברק, יום כ"ג ניסן תשפ"ה. פסק דין. אחר העיון בצוואת מרן עטר רבנו ראשנו רבי הריב"ה הגאון הנאמן זצוק"ל הרינו כפרת משכבו, אשר ציוה שלא יספידוה במשך השנה, ואחר שמיעת דברים שבעל פה ממקורבי מו"ר, ממה ששמעו מפי קדשו, והעיון בדברי הפוסקים, הגענו למסקנא שסיפורים אמיתיים כמות שהם, מותר ומצוה לפרסם, וכן יש לומר דברי התעוררות, ולהדגיש גודל החיסרון, אך יש למעט בתארים, ולא להגזים כלל (אף שהם ראויים לו), ולא לספר סיפורים שאינם מבוססים דיים. ויהי רצון שזכותו הגדולה תגן עלינו ועל כל ישראל, ולא יישמע שוד ושבר בגבולנו, ונזכה לגאולה השלמה ולתחיית המתים בקרוב. אמן. ולאות אמת וצדק באנו על החתום ע"ה דוד עידאן ס"ט ע"ה יעקב כהן ס"ט ע"ה חננאל כהן ס"ט ע"ה אדיר הכהן ס"ט ע"ה אלעד עידאן ס"ט ע"ה מצליח - חי מאזוז ס"ט ע"ה ליאור כהן ס"ט ע"ה אליהו בנימין מאדאר ס"ט.

3. וכבר פרסמתי מעט מהדברים בהקדמה לקובץ ויען שמואל חכ"ח ובהקדמה לקונטרס אור העולם (שנדפס בויען שמואל שם) ובעלונות בית נאמן (ראה מס' 472 במדור "מאחורי הבית", ועוד) ובהקדמה לספר השיעור ח"ט ובעוד דוכתי.

4. ועוד כתבתי בזה בגליון הליכו"ע שלי. אלא שמה שאמר לי מרן רבנו זצ"ל, סותר למש"כ רבנו בס' מקור נאמן ח"ב (סי' רכ"ה). ובמדומי זכורני שתשובה זו התפרסמה בעלון הנפלא פניני הפרשה ואחר זמן שלח להם רבנו גליה שחזור בו ומותר לענות ככה"ג אמן על פסוקי ברכת כהנים, ע"פ דברי התוס' בברכות דף ל"ד ע"א (ד"ה לא יענה אמן). ואכמ"ל. ועתה הראני דיי"ג הרה"ג רבי עובדיה חן שליט"א שבמקור נאמן מהדו"ח הוסיפו במוסגר (מגלינות הרב זצ"ל): אולם בספר בית מנוחה דיני נשואים כתפים (אות מ"ו) כתב שיכול לענות אמן על ברכות הכהנים אם הוא עומד שם, ודייק כן מדברי רבנו אברהם בן הרמב"ם ע"ש. ומ"מ לא יענה אמן על ברכות אקב"ל לברך את עמו ישראל וכו' וכמ"ש במקום אחר. ואכמ"ל. עכ"ל. והוא ממש מה שאמר לי

חכמת הדקדוק חכמת העיבור חכמת השירה וחכמת הקבלה. ועוד כהנה וכהנה. זכורני שהיתה לי שאלה בדיבור של רשב"א ארוך ועמוק (בבא קמא כמדומני) הרב אמר לי להביא את הספר, והעביר את אצבעו מלמעלה עד למטה כ-5 שניות, ואמר לי מה שאלתך, והשיב תשובה על המקום. באחד הפעמים שהיינו בחדרו של רבנו ע"ה ביישיבה (כמדומני אז ערך ידידי ר' צבי שלום נר"ו סיום ש"ס משניות) אמרתי לרבנו שמוכח מדברי ספר תולדות חכמי תונס (לרבי יוסף הכהן טנוגי זצ"ל) **שספר "שער יוסף" למרן החיד"א אינו מלשון שער** (כמו שאנחנו רגילים לומר) **אלא מלשון שער**, שכתב שם (עמ' קל"ז) וז"ל: וחבר כמה חיבורים הנודעים הנדפסים ובלתי נדפסים. וזה יצא ראשונה: שער יוסף על הוריות כנודע. וחבר על כל איבריו מראשו עד רגליו, משמות הספרים נודע ראש יוסף, שער יוסף (ר"ל שערות הראש), שמחת הרגל (ר"ל הרגלים), פני דוד, חדרי בטן, עין זכור, וכן על זה הדרך. עכ"ל (וציין שם שהדברים לקוחים מספר מעשה צדיקים לרבי אברהם כלפון זצ"ל ס' ר"כ. ויש לעיין במקורם של דברים). **ואז הרב ענני כלאחר יד: ומה תעשה עם אחורי תרעא.** ובתחילה לא הבנתי מה השיבני. ולבסוף בינתי שכוונת הרב על קונטרס שחיבר מרן החיד"א כמילואים ל"שער יוסף" וקרה שמו 'אחורי תרעא' כלומר אחורי השער, ועל כרחנו שלספר קרה שער יוסף.

יחשוב החושב שרבנו ישב על המנוחה ועל הנחלה, ולכן זכה להגיע לדרגות גבוהות ומעלות רמות. אבל לא, היה רבנו מסובל בייסורים נוראים החל מנפילתו מקומה שלישית בשנת תשל"ד עד יום פטירתו במכאובים וכאבים שונים ומשונים בעוונותיו הרבים. אבל אדרבה היא הנונתת ידע רבנו ע"ה מתוך הייסורים לעלות ולהתעלות בדבקות בבורא יתברך ומסר כל אישיותו לריבון העולמים, וכבר אמר רשב"י "שאלמלא לא ראיתי בכך לא מצאתי בי כך". את העלון "בית נאמן" שהיה מגיה כל שבוע במסירות נפש, הגיה גם בבית החולים סמוך לניתוח (וזכורני שלא ידעתי אז מה לעשות, ופתאום הטלפון שלי מצלצל ועוזרו המסור ר' עובדיה חדוק נר"ו על הקו אומר לי: הרב אמר שתשלח לו את העלון לבית חולים להגיה אותו). לעומת זאת שהייתי בבית החולים עם בני ששבר את ידו והיה צריך לעבור ניתוח, ישבתי לערוך את העלון שם, אך לא יכולתי לעמוד בזמן ההגשה לרבנו להגהה, והודעתי לרב ע"י בני ביתו שזה יתעכב מעט מפני ניתוח בני. אחרי כמה דקות הרב התקשר ואמר לי: שלא נורא אם השבוע לא ייצא העלון, העיקר כעת שתשב עם בנך רגוע לפני הניתוח... יהי רצון שנלך בדרכו ונלמד מאורחותיו. זיע"א.

הענוים. כי אם לא יהיה עניו בדעתו וירצה להיות עניו במעשה, לא יהיה אלא מן הענוים המדומים והרעים שזכרנו למעלה, שהם מכלל הצבועים אשר אין בעולם רע מהם (הרמח"ל במסילת ישרים ראש פרק כ"ב וע"ש). פעם הגיע מרן רבנו זצ"ל לבית הכנסת לתפלת **מנחה של שבת ועמדו כל הקהל לכבודו**, והיות ואיחר רבנו מעט, אמר בכניסתו שיוציאו את הספר תורה כי חשב שנמצאים בהוצאת ספר תורה, וכאשר אמרו לרבנו שעדיין לא התחילו מהתפלה כלל, נענה ואמר: אז למה כולם עומדים?! (ידי"נ הרה"ג רבי משה חדאד שליט"א בספרו המדהים על רבנו 'הרויחה הנאמן' עמ' קצ"ה. וע"ע שם בכל הפרק דברים מופלאים).

וענוה מביאה לידי יראת חטא. הנה מרן רבנו הייתה לו **יראת שמים בתכלית**, לא יאומן כי יסופר. נזהר בכל דבר אסור, ולא יכל לחשוב אחרת, כל כולו היה דבקות בבורא יתברך. כד הוינא טליא, בזכרוננו שדיבר עמי כשעתיים!!! בענייני אמונה, והרגשתו שהרב בצל אלקים כל רגע, כי "קרבת אלקים לי טוב". וכך ביקש לכתוב על מצבתו: בשנת "קרבת אלקים לי טוב", ולהדגיש את האותיות של אותה שנה. וכל הלויותו כפי שציווה נעשתה כ"איש האמונה" ואכמ"ל. כשהרב זצ"ל נסע באחד ממוצאי שבת לדרוש בלון בשיעורו הגדול של מרן מופה"ד הגרע"י זצ"ל התלוית אליו (כמדומני שהנהג היה ידידי ר' פני צברי נר"ו ועמי מאחורה ישיב ידידי עו"ד אלי עמיאל הי"ו) והרב לקח עמו שקית קטנה. רק כשעלינו למכונית אחר השיעור התגלה לנו פישרה, הרב פנה אלינו ואמר: לכתחילה כדאי לאכול פת המוציא לסעודה רביעית אבל חששתי אולי כבר יעבור חצות (וראוי לאכול לפני חצות) לכן נאכל קרקרים כעת וכשתגיעו לבית תאכלו לחם... סוף מעשה במחשבת יראת שמים עצומה תחילה.

ויראת חטא מביאה לקדושה, ועל זה איני יכול לפרט כעת אבל רבנו היה קדוש. וכל אשר יצא מפיו יעשה. בשנת תשס"ח בברית של בני נסים ציון הי"ו, אמה"ג נר"ו נגש לרבנו זצ"ל (שזכיתי שהיה נוכח בברית) עם אחד משא"ב שתרם סכום מכוון להוצאת ההגדה של מ"ז ח"ק **מרן רבי משה עידאן זצ"ל**, ואמר לרב שיש לאיש זה כמה בנות אך מזה כשמונה שנים שרעיתו לא נפקדה ומצפים לישועה שיזכו גם לבן. אמר לו הרב ע"ה: **מוכרח שיהיה לו בן**, ולסוף השנה נולד לו בן. ועוד כהנה וכהנה בדברים שראינו בעינינו.

ידיעת התורה של רבנו מיוחדת במינה. תורה, נביאים, כתובים, משניות, ש"ס בבלי, ש"ס ירושלמי, זוהר הקדוש, רמב"ם, ראשונים, אחרונים, פוסקים ומפרשים,

נעים זמירות ישראל רבי כפיר פרטוש שליט"א, אשר שר לפני רבנו ע"ה אלון בכות על מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל

רבי יגאל כהן שליט"א במסעותיו לחוץ לארץ - היה אחי הצעיר ר' אריה מחליף אותו ומנגן במקומו, כדי שהשירה שלפני השיעור תימשך כסדרה. וכשנעדרתי אני, היה זה אחי ר' עמנואל שהמשיך את מסורת השירה.

מרן זיע"א, בניחווח ההומור הדק והטוב המאפיין אותו, לא פספס את ההזדמנות להחכים ולשמוח את הקהל כשראה את אחי היקר ר' עמנואל על 'דוכן' הפייטן. באותה שבת שבה הוזמנתי ל'שבת חזנות' בעיר לוד, ונתקעתי שם בשל סופת גשמים עזה, אמר מרן בפתח השיעור: **"ישר כח לפייטן הנכבד ר' עמנואל פרטוש הי"ו, שאחרי שחל אותו כי נתקע בלוד בגלל הגשם. אחרי שהייתה שנה שחונה, כמו שאמרנו החזאים, ברוך ה' ירדו גשמים לטובה ולברכה"**.

השירה לפני השיעור לא הייתה רוק הכנה, אלא רגעים של התעלות שהיו מוציאים ממרן דברים יפים ונפלאים. זכורה לי במיוחד הפעם שבה שרתי יחד עם אחי ר' אריה את שירנו המפורסם **"אליך מרן"**, שיר שיצא לאור עוד בחיי מרן רבנו עובדיה יוסף זיע"א. שרנו אותו לפני השיעור בסמוך לתאריך האזכרה של הרב, ומרן ראש הישיבה, ניכר היה שדברי השיר נגעו עמוק בנשמתו. בפתח דבריו התייחס לשיר בהתרגשות גלויה:

"השיר הזה (אליך מרן) מחזיר אותנו חמש שנים אחורנית, ליום שהודיעו בחדשות על פטירתו של הרב. זה היה בסביבות השעה שתיים בצהריים, ועד הערב - ירושלים הייתה כבר מלאה במאות אלפים - שמונה מאות וחמישים אלף איש, שזה דבר מעל הטבע. הגמרא (מגילה כ"ט ע"א) אומרת 'נטילתה כנתינתה' - כמו שהתורה ניתנה בשישים ריבוא, כך ניטלת מהעולם בשישים ריבוא. אבל הרב עבר את הכמות הזאת, ואין איש לפניו ואחריה שהייתה לו הלוויה כזאת. הרב שטיינמן זצ"ל, שהיה מבוגר מהרב, בא במיוחד להלוויה, ואחד שאל אותו: למה טרחת לבוא לכאן? ענה לו: 'אני מלווה את התורה'. התורה כולה נמצאת כאן, ועכשיו היא תיכנס מתחת לאדמה, אז הוא מלווה את התורה".

מרן זיע"א הביע את קורת רוחו מהשותפות הזו בשיעורו ואמר: **"ישר כח לאחים פרטוש. עד עכשיו לא הכרתי את האח הקטן שיש לו אורגן, איך קוראים**

מוצאי שבת לפני השיעור: שמחה של מצווה

במוצאי שבת, רגעים אחדים לפני פתיחת השיעור השבועי, שורר בבית הכנסת שקט מיוחד. בתוך השקט הזה עולה קול פיוט, וכעבור רגע נכנס ומתיישב במקומו מרן ראש הישיבה, הגאון הנאמן, גאון הגאונים אשר כל רז לא אניס ליה ועמוד הענוה של הדור, רבנו רבי מאיר מאזוז זיע"א.

זכות גדולה הייתה לי לשמוח את מרן בשיירי קודש. מרן זיע"א הסביר בעצמו את טעם הדבר בדרכו הישרה: **"ביטלנו את 'הרב המקדים' מסיבה פשוטה: כי אני לא רוצה להיות חיקוי של אף אחד, אלא אני רוצה להיות מה שאני. ואמרתי שנעשה במוצאי שבת קצת פיוטים כדי לשמוח את האנשים, כי כשאדם שומע פיוט הוא מרגיש טוב"**.

בהזדמנות אחרת מרן הדגיש את החשיבות הרוחנית שבדבר ואמר: **"אנחנו שומעים פיוטים במוצאי שבת, וגם 'קול ברמה' משמיעים את השירים האלה. הדבר הזה חשוב מאוד, כי כשאדם יוצא מהשבת יש לו עגמת נפש, ובגמרא (תענית כ"ז ע"ב) כתוב: 'שבת וינפש' - כיוון ששבת, 'וי' אבדה נפש, כי הנפש היתירה הולכת לה. ולכן טוב לקבל את זה בכל מוצאי שבת בשמחה. והיו כאלה שעושים סעודת 'מלווה מלכה' במוצאי שבת 'בשמחה ובשירים בתוף ובכינור'"**.

שותפות משפחתית בשירת הקודש

את השירה הזו לא זכיתי לעשות לבדי. לצדי עמד בדרך קבע אחי היקר ר' יהונתן, שהיה מנגן ומלווה את הפיוטים בקלידים במסירות ובשמחה גדולה. יחד היינו מגיעים בכל מוצאי שבת, והוא היה מנגן בעדינות וברגש לכבוד התורה ולכבוד מרן ראש הישיבה. אחי ר' יהונתן, שכבר אז ניכר בו נועם ההליכות ויראת השמים, הוא כיום מן המרצים המבוקשים והמשפיעים בדורנו, אדם נעים הליכות ומזכה הרבים; ואף על פי כן, באותם ימים היה מגיע בפשטות ובאהבה לנגן לפני שיעורו של מרן.

כאשר נבצר ממנו להגיע - בעיקר כאשר היה מתלווה לשליחותו של הגאון הגדול

לו? יהונתן דוד פרטוש, שיצליח בכל מעשי ידיו. כשהם עושים לנו במוצאי שבת שירים ומנגינה, אנחנו מוציאים את השבת בשמחה, איך כתוב שם? 'ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה ובשירים בתוך ובכניור', וכשמוציאים את השבת ככה אז היא מקרינה שמחה על כל השבוע כולו".

בזמן אחר הוסיף מרן דברים המאירים את עומק עניין השירה: "חזק וברוך לרבי פרטוש שליט"א שעושה לנו את כל השבוע, כי כשיוצאים מהשבת הולכת הנשמה יתירה, והשירים האלה מחזירים אותה חזרה, לא פחות מעצי בשמים שתקנו חכמים".

גאונות ובהירות נדירה

מרן ראש הישיבה היה מן הדמויות הנדירות בדורנו: גאון עצום בתורה, בקי להפליא במכמניה - תנ"ך, תלמוד, הלכה, דקדוק ולשון. לצד הגאונות בלטה בו בהירות מופלאה; סוגיות מורכבות היו יוצאות מפיו בסדר ובהיגיון, בפשטות ובמתיקות, עד שכל שומע הרגיש כאילו הדברים מתיישבים על לבו. הוא היה מן הפוסקים היחידים שקנו חכמתם בעמל עצום בלי להישען על הגדולים שלפניהם "על אוטומט". בענוותנותו, השתדל תמיד לסדר שפסקי מרן הרב עובדיה יתקיימו גם במקום שחלק עליו, אך תמיד נותר נאמן לאמת התורנית העצמאית שגילה בעמלו.

מרן והפיוט: דקדוק של נשמה

מרן היה מאזין לשירה בהנאה מיוחדת מאוד. פעמים רבות היה מתרפק על המנגינה ומתעניין במחבר הפיוט, בזמנו ובמשמעות מילותיו. אהבתו ללשון הקודש ולדקדוקה הייתה ידועה, והדיוק במבטא האותיות היה אצלו יסוד בעבודת התורה. עיקר חכמתו בתורת הדקדוק - הן בקריאה ובתפילה והן בכתביה ובהגהה - למדתי ממנו במשך השנים. ידוע היה שמרן הוא "חד בדרא" בתחום זה, עד שאפילו מרן רבנו עובדיה העיד על עצמו שלמד ממנו והיה שומע את ההקלטות שלו כדי ללמוד להגות נכון. מרן דקדק בכל תנועה. פעם העיר על שירת: "כל אלה ששרים 'מצפרא עד ערב', אומרים 'ובית מקדש חרב' מלעיל... והנה פעם ראשונה ששמעתי חכם מדייק, רבי כפיר מרדכי פרטוש, והוא אומר 'חרב' מלרע ו'ערב' מלעיל. צריך לשמור על המלעיל והמלרע". בין הפיוטים שחיבב היו: "חי אני", "קראתיך בכל לב", "בצל חורש מצר" ו-"כי לא עזב".

רוח הדיוק הזו עברה במשפחה, ומרן ציין זאת בהתלהבות גם כשאמר "ר' עמנואל החליף אותי ושר את הפיוט 'גואלי יה'": "חזק וברוך לחזן ר' עמנואל פרטוש ולאחיו ר' יהונתן פרטוש הי"ו. אתה הראשון שאומר בשיר הזה מה תעשה ומה 'תפעל' מלרע, כי כולם אומרים מלעיל וזה לא נכון, ופעם ראשונה אני שומע את זה כמו שצריך".

מרן היה מתרפק במיוחד על הפיוט "קראתיך בכל לב" של רבי מנחם מוסטקי. באחת ההזדמנויות התבטא בהשתאות:

"לא האמנתי שהשיר הזה חובר בדור הזה. 'קראתיך בכל לב בחצות הליל, על הר ציון השומם עוד דומעת עין'. המילים 'עוד דומעת עין' נמצאות בשיר אחר 'ועל חורבן מקדשנו עין אחת עוד דומעת', אבל כל כך יפה השיר הזה. אי אפשר להאמין שאחרי אלפיים שנה של גלות, אנשים עוד קשורים לירושלים, לתורה ולקדוש ברוך הוא. זה משהו מיוחד".

אך הפיוט שנגע בנימי ההיסטוריה העמוקים ביותר היה "חי אני". מרן היה מספר עליו בערגה: "הפיוט 'חי אני' נפלא, ואין כמוהו בעולם. רבי בוגיד סעדון ע"ה היה כל כך נהנה מהפיוט הזה, וכשהיו שרים אותו לפניו היה כולו מתרגש מזה. הפיוט הזה

נכתב בעצם ימי השואה, כאשר היהודים בתוניס היו בורחים לבית הקברות - כי הנאצים לא יפציצו שם, מה יש להם להפציץ נפטרים?! הם מחפשים רוק להרוס בתים על יושביהם רח"ל - והמנוח המחבר רבי אשר מזרחי היה רוכן על גבי קבר, וכותב את

השיר הזה. נכדו יעקב עסאל מספר: 'אני הייתי בידי סבתא שלי והוא היה רוכן על קבר וכותב את השיר הזה'. הוא כתב את זה בעצם המלחמה: מאיפה הביטחון שיש לך לכתוב 'רעה תהיה אחריתו'? אבל אדם צריך להיות כזה, שבשעה שנמצא בצרה יכתוב שיר כאילו כבר יצא מהצרה הזאת".

ענוותנותו המופלאה של מרן

דווקא מתוך אותם רגעים זכיתי לראות מקרוב גם את מידת הענוה המופלאה של מרן - ענוה נדירה שהיתה אחת מסימני ההיכר הגדולים שלו. פעם אחת, כאשר קיבלתי את פניו בכניסתו לשיעור, כמנהגי מדי שבוע בשבוע, ואמרתי: "ברוכים הבאים ושבוע טוב למרן ראש הישיבה", ביקש מרן במהלך השיעור להעיר על כך. הוא שח לפנינו כי הדבר למורח רוחו, וכי אינו חפץ בתואר "מרן" שכן לדעתו אין זה הולם אותו כלל. הוא ביקש בפשטות שלא יכתירוהו כך, והסכים שאקרא לו רק "הרב".

מאותו יום כך נהגתי. אך בלבי הדבר צרם בכל פעם מחדש - לשמוע את עצמי נמנע מן התואר הגדול שבאמת הלם את דמותו. דווקא מתוך הענוה העמוקה של מרן, שבאמת האמין שאין בו דבר מיוחד, הורגשה עוד יותר גדולתו האמיתית. עליו נאה לומר "גדול מרבן שמו" (השם שלו גדול מכל התארים).

רמזי הברכה: גאונות של קירוב

אחת המידות הנפלאות של מרן זיע"א הייתה יכולתו המופלאה למצוא פנינים ורמזי תורה בכל דבר, ובאמצעותם לרומם ולעודד כל יהודי. לא אשכח את רמזי התורה והחיבה שהרעיף עליי כחלק מאותה הנהגה של קירוב לבבות.

כששמע את שמי המלא, כפיר מרדכי פרטוש, דרש בפלפולו: "כתוב 'כף אחת עשרה זהב', 'כף ראשי תיבות כפיר פרטוש... השיר שלך ממש נחת רוח. 'כפיר מרדכי פרטוש' ראשי תיבות כמ"פ - כ"ף (20) כפול שתיים זה מ"ם (40), ומ"ם כפול שתיים זה פ"ה (80). ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאוד". ובעוד הזדמנות הוסיף ברמז נפלא: "כתוב שכל צדיק עתיד לקבל ש"י עולמות, 'כפיר' בגימטריה 'שי', כי אתה נותן לכל השומעים ש"י עולמות של אהבה לקב"ה ושל ביטחון ואמונה". מילים אלו, שנאמרו מפי קדוש מתוך רצון לחזק, נחקקו בלבי כעדות ליכולתו להפוך כל פרט למקור של ברכה ושמחה

הזכות לשמח גדולי הדור

ובאמת, הזכות לשמח תלמידי חכמים גדולים בשירה לא החלה אצלי אצל מרן ראש הישיבה בלבד. קודם לכן זכיתי כמה וכמה פעמים לשיר לפני מרן גאון הגאונים ורב רבנו, גדול הדור ופוסק הדור, רבנו עובדיה יוסף זיע"א, בפעם הראשונה ששמע אותי שר, בירכני ברכה מיוחדת שלא אשכח לעולם: "תזכה לשיר בבית המקדש!" - ותוך כדי כך החזיק בלחיי בחיבה גדולה.

כאשר לאחר מכן זכיתי להמשיך ולשיר לפני מרן ראש הישיבה רבי מאיר מזוז זיע"א, הרגשתי בלבי כאילו שר כאן המשך טבעי של אותה זכות: תחילה לשמח בשירה את גדול הדור מרן הרב עובדיה, ולאחר מכן לשמח בשירה את מרן ראש הישיבה.

החלל של מוצאי שבת

מאז הסתלקותו של מרן לפני כ-11 חודשים, החלל מורגש היטב. לילות מוצאי שבת מרגישים ריקים; נוצר חור גדול בלב ושמומן שאין לו מילים. שנים התרגלנו בביתנו לאווירה המיוחדת של מוצאי שבת: ההתארגנות לקראת היציאה מאלעד לבני ברק, לעיתים בלחץ של זמן מיד לאחר ההבדלה, כדי להספיק להגיע לשיעור השבועי ולשמח את מרן.

זיכרון של אור

אך מי שזכה לשמוע את קול תורתו של מרן יודע שהאור שהדליק איננו כבה. ספריו, שיעוריו ותלמידיו הרבים ממשיכים לשאת את אותה אהבת תורה, אותה בהירות מחשבה ואותה נאמנות עמוקה למסורת ישראל. ואולי זהו הזיכרון היקר ביותר שנשאר: אותם רגעים פשוטים של מוצאי שבת - שירה קטנה לפני שיעור, ותורה גדולה שבאה אחריה. רגעים שהיו אז חלק משגרה, והיום מתגלים כזכות גדולה וכאור שנשאר בלב לעולם.

הכרת הטוב: האנשים שמאחורי הקלעים

לאורך השנים, המפגש השבועי עם מרן לא היה מתקיים ללא השתדלותם של השלוחים הנאמנים: ידידי היקר הרה"ג רבי מצליח חי מאוזז שליט"א, בנו של מרן ראש הישיבה הרב צמח מאוזז שליט"א (יבדל לחיים טובים וארוכים), וחתנו של מרן, ידידי הרה"ג רבי ליאור כהן שליט"א, שניהם עמדו איתי בקשר רציף כדי שהכל יתנהל כשורה, ובזכותם זכיתי לספוג מהודו של מרן ולשמח את לבו. חובה נעימה היא להודות לעורכי עלון "בית נאמן", ובפרט לרבי אלעד עידאן

שליט"א, שעמד איתי בקשר תמידי כדי לדייק כל תיבה שיצאה מפי מרן בהקשר לפיוטים. בענוותם הרבה, הקפידו העורכים להזכיר אותי ואת אחיי בכל פעם שמרן התייחס לשירתנו, ואפילו כשאמר רק "חזק וברוך".

אני מבקש לנצל במה זו ולהודות להם מעומק הלב על כך שלא השמיטו את שמנו גם בספר 'השיעור' החדש שיצא לאור לאחרונה, המאגד את השיעורים המרתקים שהובאו בעלון. לכאורה, בעריכת ספר הלכתי ומחשבתי יכלו להשמיט את הפרטים הללו, אך הם בחרו להנציח את שמנו בתוך דברי התורה של מרן, ועל כך הערכתי הרבה נתונה להם.

סוף דבר

הזכות הזו, להיות שליח שדרכו מרן זיע"א השמיע את דיוקי הלשון והמסרים

העמוקים שטמונים בפיוט, היא נר לרגלי. זו זכות גדולה להגיש את הדברים מעל דפי העלון, ששימש במה מרכזית לחיבור בין עולם השירה והפיוט לבין עולם התורה של מרן. מאז הסתלקותו לפני כ-11 חודשים, החלל במוצאי שבת מורגש היטב, אך תורתו והנהגותיו ממשיכות להאיר לנו את הדרך. יהי רצון שדבריו של מרן והנהגותיו המופלאות יעמדו לזכות כל עם ישראל, לעילוי נשמתו הטהורה של מרן רבנו מאיר מזוז זיע"א.

כה דברי החזן והפייטן

כפיר מ. פרטוש

אדר ה'תשפ"ו

הרה"ג רבי משה חזקיהו שליט"א – מעורכי העלון, ר"מ בישיבתנו הקדושה "כסא רחמים"

שנה שלמה עברה מאז הילקח אדוננו מעל ראשנו, ועולם חשך בעדנו. ככל שעוברים הימים וחולף הזמן, מרגישים אנו בחסרוננו של הרועה הנאמן, אשר נשא על כפיו את משא העם, בכל זמן בהלכנו ובנסעם, ואשר נתן עיניו ולבו להיות מיצר בצרתן של ישראל, ולא שקט לבו כאשר שמע על זממם ומעשיהם של שונאי ישראל, ועם זה ידע לעמוד על משמר התורה כחומה בצורה, ועל קודקודם של מרשיעי הדת הכה בשפה ברורה. ואין ספק שממקום מושבו בגן עדנים, התפלל להצלחת עם ישראל במערכותיו בחדשים האחרונים, וגדולים צדיקים במיתתו יותר מבחינה, מה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומכהן. תנצב"ה. ולרגל יום השנה אמרתי אכתוב אשר בלבי, מאשר עלו ברעיוני על משכבי, מקצת מעלות מור"ר כאחד מן הקדמונים, דשמו קא גרים מעשיו ומדותיו הנאמנים. (והוא פרק מספרי "הרועה הנאמן" חלק שני, יזכני בורא עולמים להוציא לאורה לזכות את הרבים). ויהי רצון שזכות מרן זצ"ל תגן בעדנו, ובעד כל ישראל אחינו, לאורך ימים ושנות חיים והצלחה בכל העניינים, בביאת משיח צדקנו ובנין בית מקדשנו מעין גנים. אכ"ר. הכו"ח תלמידו הקטן,

משה רפאל חזקיהו שליט"א

אלה-א דמאיר ענני

מרן רבנו הגדול זצ"ל נקרא בשם מאיר על שמו של רבי מאיר בעל הנס. וטרם לידתו קיבל על עצמו זקנו של רבנו, שאם יתקיים הוולד לחיים טובים [כי אחיו הבכור של רבנו נפטר בגיל שבע] יקרא בכל חודש את הספר "מאיר בת עין" לכבוד רבי מאיר, וכך אכן עשה. ופעם התבטא רבנו על כך שאם הוא "יודע קצת ללמוד", הרי שזה בזכות מה שקרא הסבא רבי רפאל להצלחתו. ובאמת, שמא קא גרים, ומצינו דימויים רבים ומעניינים בין התנא הגדול רבי מאיר בעל הנס זיע"א למרן רבנו הגדול זצ"ל, ונעמוד כאן על מקצתם. [ואל יהי הדבר רחוק בעיניך, כי מצינו בכמה רבנים במשך הדורות שאמרו עליהם שהם ניצוץ מחכם כזה או אחר. ואף שאין אתנו יודע עד מה, מ"מ כדוגמא בעלמא אין בזה כלום. ועיין בספר מגדולי ישראל חלק רביעי עמ' רצ"ב בהערה שהביא רבנו דימויים רבים בין אביו הקדוש הי"ד לתנא הקדוש רבי עקיבא² הי"ד ע"ש].

רבי מאיר היה דורש שליש שמועות שליש אגדות ושליש משלים, כמו שאמרו חכמים במסכת סנהדרין (דף ל"ח ע"ב). ואף רבנו היה נוהג **כן לשלב בשיעוריו מכל התורה כולה**, חידושים בפרשה והלכות פסוקות, משא ומתן וביאורים בגמרא, סיפורי צדיקים וארחות חיים. כפי שיראה הרואה בשיעוריו הנדפסים בעלוני בית נאמן ועוד.

הגמרא במסכת מגילה (דף ח"י ע"ב) אומרת שאף שאין לכתוב מגלת אסתר מן

2. ועיין במסכת יבמות (דף קכ"א ע"א) דאמר' התם, תניא אמר רבן גמליאל פעם אחת הייתי מהלך בספינה, וראיתי ספינה אחת שנשברה, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה ומנו **רבי עקיבא**. וכשעליתי ביבשה בא וישב ודן לפני בהלכה. אמרתי לו: בני, מי העלך? אמר לי: דף של ספינה נזדמן לי, וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי. מכאן אמרו חכמים, אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו. אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף מותרת, מים שאין להם סוף אסורה. תניא **אמר רבי עקיבא**, פעם אחת הייתי מהלך בספינה, וראיתי ספינה אחת שמטרפת בים, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה ומנו **רבי מאיר**. כשעליתי למדינת קפוטקיא, בא וישב ודן לפני בהלכה, אמרתי לו: בני, מי העלך? אמר לי: גל טרדני לחברו, וחברו לחברו עד שהקינאי ליבשה. אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת מים שאין להם סוף אשתו אסורה. עד כאן. ולפי מה שכתבנו למעלה שמצינו ניצוץ ברבנו מרבי מאיר ובאיש מצליח מרבי עקיבא, יבואו הדברים כמין חומר. שרבנו הגדול מייסד הישיבה רבי מצליח מאוזן הי"ד עבר בנעוריו ובבחרותו קשיים רבים עד שהגיע לאן שהגיע בזכות עמלו ושקידתו (ראה בתולדותיו הנדפסים בספר מגדולי ישראל חלק רביעי, ובסדרת הספרים "פטיש החזק" שלושה כרכים), וזהו "כל גל וגל נענעתי לו ראשי", ואף הוא בא ומעיד על בנו רבנו הגדול שסבל יסורים קשים וגוראים כנודע, ואמר לו: בני, מי העלך? מה נותן לך את הכח להתמיד בטרדות החיים למרות יסוריו הקשים כידוע, ואמר לו כאמור שכל גל וגל, כל מקרה ומאורע, נענע לו רבנו ראשו. וזהו אומרו "מים שיש להם סוף אשתו מותרת, מים שאין להם סוף אשתו אסורה", כלומר התורה נקראת אשה כמ"ש "תורה צוה לנו משה **מורשה** קהלת יעקב", ואמרו ז"ל (ברכות דף נ"ז ע"א) אל תקרי **מורשה** אלא **מאורשה**. ומים הם רמז ליסורים העוברים על האדם, כמ"ש "אזי עבר על נפשנו **המים** הזידונים". ואם הם "מים שיש להם סוף", דהיינו יסורי גוף ונפש התלויים בעולם הזה דוקא, ויש להם סוף אחר מאה ועשרים בחיים הנצחיים, אשתי - דהיינו התורה. מותרת - משוחררת מאושרת שיש לי שיעמול בה. אבל אם הם "מים שאין להם סוף" דהיינו אדם שעובר יסורים רוחניים, שחוטא ומחטיא רח"ל, שאף בעולם הבא נשארים עמו עוונותיו בדוקים בו ככלל, אשתי - התורה - אסורה כנגדו, שאין לו ברכה בעמלו. ואשרי השם דרכיו בעולם הזה!

הכתב, מ"מ רבי מאיר הדין שונה לפי שהיה בקי עצום בחסרות ויתירות - "שאני **רבי מאיר דמקיים ביה ועפעפיך ישיורו נגדך**". ומי כרבנו שאפשר לומר **עליו כדבר הזה, איך היה בקי בכל חסר ויתר, ובכל מלה כזו או אחרת**. בעיני ראיתי איך בא אליו אברך אחד ושאל אותו: היכן יש בתנ"ך מ"ם פתוחה בסוף תיבה? ועל אתר פתח לו רבנו את התנ"ך והראהו בנחמיה (ב' י"ג). ובתקופה שהיה "רב מקדים" לשיעוריו של רבנו במוצאי שבת (עד שביטל את זה, עיין בחלק הראשון מספרי ערך "השיעור השבועי"), דיבר הרב המקדים - הרה"ג רבי שלמה מועלם שליט"א - בעניין קדושת שמות ה'. ובדבריו דיבר על השטר של המאנים שיש בו את המלים "אלוה-י ציוני", ודן אם יש בו קדושה. [עיין בספרו יריעות שלמה ח"ד עמ' כ"ה ושם"א]. ובין הדברים אמר שמשמים הכשילו אותם וכתבו שם "אלוקי" עם וי"ו, ובכל התנ"ך הוא בלא וי"ו. מיד נענה רבנו: נדמה לי [קודם כל "נדמה לי" כדרכו...] שיש בתנ"ך עם וי"ו, ואחר רגע הוסיף: בתהלים (קמ"ג י') - "למדני לעשות רצונך כי אתה אלוה-י, רוחך טובה"... וכהנה רבות עמו. (וע' בספר תורה מסיני למוה"ר הגאון רבי משה חורב זצ"ל (שמות עמ' ק"ז), שסיפר המחבר ששאל את רבנו כמה "שופר הולך" יש בפסוק מסוים, וקרא רבנו את הפסוק בעל פה, ואמר לו: שש פעמים). יכול היה רבנו לקרוא פסוק מסופו לראשו ללא שספר פתוח לפניו מעוצמת זכרונו. (סיפר הרה"ג רבי יוסף אלנקוה שליט"א שדיבר פעם עם רבנו על סגולת אמירת "עלינו לשבח" ישר והפוך, שהעיר רבנו שיש בזה בעיה של כפירה (כי באמירה הפוכה יוצא שאומר "אחר עוד ואין אלקינו" ח"ו), והוא מצא פיתרון מסוים לכך ודיבר עליו עם רבנו, שמע רבנו את דבריו והחל קורא את "עלינו לשבח" אחרונית - בעל פה! - לבדוק אם יכונו דבריו אם לאו. ועיין בקובץ ויען שמואל ח"ז סי' ו').

הגמרא במסכת יומא (דף פ"ג ע"ב) מספרת על **רבי מאיר שהיה בודק בשם האדם**, ולפי זה יודע אם נאמן הוא אם לאו. [ועיין בסוטה דף ט' ע"ב בעניין דלילה, ובמהרש"א בח"א שם]. ואף **רבנו היה כן**, משמיעת שם האדם היה מחליט בדעתו אם כן אם לאו. ופעם ראה באיש ציבור ידוע חוסר יושר, הציבור אמר: מקרה הוא, כך דרכם של הני אינשי. אך רבנו אמר [בשידור רדיו!] פלוני זה אינו נאמן, הוא מתחיל באות ב', ואף בוגד מתחיל באות זו. חלק מהשומעים המה ראו כן תמיהו, והנה עברו שש שנים והתברר שכדברי רבנו כן היה, ונשתאו כולם על עומק ראייתו המפליאה.

הגמרא במסכת חגיגה (דף ט"ו ע"ב) אומרת על רבי מאיר שלמד תורה מפי אלישע אחר כי "**רבי מאיר רמון מצא, תוכו אכל קליפתו זרק**". ומי לנו גדול ממרן רבנו הגדול זצ"ל **שידע לברור אוכל מתוך פסולת**, והיה בחכמתו הרבה מבחין מה לקחת מכל דבר. (וע' בקונטרס "מתנת יוסף" באורך).

במסכת אבות (פרק ד' משנה ז') אומר רבי מאיר "**אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו**, יש קנקן חדש מלא ישר, וישן שאפילו חדש אין בו" [ובא לחלוק על רבי יוסי בר יהודה במשנה הקודמת שאמר שיש ללמוד מן זקנים דוקא]. כלומר אין להסתכל על החיצוניות של בעל הדברים, אלא על תוכנם דוקא³. והרי זה ממש

3. א.ה. (אלעד עידאן): כד הוינא טליא פרסמתי מאמר בויען שמואל באחד מהקבצים הראשונים (בכוונה איני אומר מדויק איזה קובץ), ואני הייתי בחור צעיר לימים, והיו שלא ראו בעין יפה מה שחלקתי מעט בלשון תקיפה על אחד החכמים, ועשו מעין מחאה, ושאלתי לרבנו על זה.

מתאים לשיטתו ודרכו של רבנו הגדול, שלא היה "מסתנוור" מאורות נוצצים, אלא מפירושים אמתיים דוקא, אף אם נאמרו מקטן שבקטנים. וראה דבריו היקרים בסוף קונטרס "לאוקמי גירסא": "ואע"פ שידעתי שרבים קמים עלי בדברי תורה ובוהו, יהי להם אשר להם, לא אירא ולא אחת לא מהמונם ולא מהמהם (יחזקאל ז' י"א). וכבר כתב הרמב"ם (בסוף פתיחתו למו"ב) "אני האיש אשר כשיציק לו הענין יאמר האמת שתועיל לחכם אחד, ואע"פ שתזיק לעשרת אלפים סכלים"⁴. ומאידך **אם יבוא תינוק בן עשר שנים, ויסביר דברים בטוב טעם יקרים מפנינים, אחזיק לו טובה רבה ואחזור בו ולא אבוש מפני לעג השאננים**, כי תורה אמת כתיב בה ואין מחניפין בה. "זה הכלל - בתורה דכתיב בה אמת, בלתי אל האמת עינינו" (לשון הגר"ח מוואלוז'ין בשם רבו הגר"א ז"ל בשו"ת חוט המשולש). ועוד עיין במבוא של רבנו לארים נסי גיטין (עמ' 106) וזו לשונו: "אשרי מי שיודה על האמת אפילו מפי קטן שבקטנים, ויעמוד על האמת שלו אפילו מול אלף גאונים!".

הגמרא במסכת ערכין (דף ה' ע"א) אומרת **שרבי מאיר סובר שאין אדם מוציא דבריו לבטלה**, ולכן אם אמר אדם דבר מה, אף שלפי מה שאמר אין בזה ענין נדר, מ"מ צריך לומר שאחר שידע שהדבר לא מועיל, ובכל זאת אמר כן, ודאי כוונתו לתרום את הסכום באופן אחר על כל פנים. ע"ש. **ואף ברבנו מצינו כן, שהיה דורש דברי בני האדם**, אף בדברים שנאמרו כלאחר יד, ומהם היה מוציא משפט למעשהו. [אף ביושבו כסאות למשפט אירעו בזה כמה מקרים ואכמ"ל]. ומזה אף היה מגיע לעומק עיונו בתלמודו, כאשר יודע בודאות גמורה שלכל מלה יש משמעות ומוכרחים להבין כוונת המחבר אל נכון.

אמרו חכמים במסכת הוריות (דף י"ג ע"ב) **שרבי מאיר רצה שנשיא ישראל ידע אף את מסכת עוקצין שאינה נוהגת בזמן הזה**, וטעמו היה ממה שכתוב "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו", למי נאה למלל גבורות ה'? למי שישמיע כל תהלתו. ע"ש כל המעשה. **ואף רבנו הגדול ראה צורך שידע החכם את כל ענייני התורה ומצוותיה**, והיה סובר שאין לברך ברכת "שחלק מחכמתו ליראיו" אלא על מי שבקי בכל מכמני התורה ממש (עיין בעלון בית נאמן מס' 174 אותיות ו'-ב, ובספר הרועה הנאמן ח"א בערך "ענוה" בהערה). [ונאה דורש נאה מקיים לגבי ידיעת התורה כנודע].

אמרו חכמים במדרש (ויקרא רבה פרשה ט' אות ט') **שרבי מאיר טרח בשלום בית הרבה עד כדי בזיון. ואף רבנו בשביל שלום בית היה מוכן לעשות הרבה**. ובכתבי קדשו ראיתי מכתבים רבים בעניינים אלו להשפיע על הצד הזה או שכנגדו להרבות אהבה ואחוה שלום ורעות. וסיפר הרה"ג ר' אופיר טנג' שליט"א שפעם שלח מכתב לרבנו ובו שאלה בענייני הנהגת הבית, כשקרא רבנו המכתב קרא לו שיבוא לפניו, וכך ישב עמו שעה ארוכה וביאר לו עניין יסודות הבית והדרך הנכונה בהנהגתו.

אמרו חכמים במסכת שבת (דף קל"ד ע"א) שדעת רבי מאיר היתה להקל בטרירת יין ושמן לחולה בשבת, ודעת חכמים לאסור. ופעם חש רבי מאיר במעיו ובקשו תלמידיו להכין לו תרופה זו ומנע מהם. אמרו לו: רבי, דברך יבטל בחיך?

ובענותנותו כדי לעודדני ראשתי אמר לי, איך לא ראיתי מאמר זה, הרי כשאתה מפרסם איהו מאמר אני מיד קורא... ואז הוסיף: חבל שהרבה בדור הזה רק בודקים מי כתב ועל מי כתב ולא מה כתב...
4. עד כאן הוא לשון הרמב"ם, ומכאן ואילך הוא לשון רבנו, ולפי שראיתי רבים וטובים שטעו בזה, הוצרתי לציין זאת כאן.

אמר להם: **"אע"פ שאני אומר כן, וחברי אומרים כן, מימי לא מלאני לבי לעבור על דברי חברי"**. ובבואה לזה **ראינו במרן רבנו הגדול זצ"ל**, שאף שהיו דעותיו סדורות וברורות אצלו, מ"מ במקרים רבים החמיר על עצמו כדעת החולקים עליו, ופעמים רבות היה מורה בשיעוריו לרבים כדעה המפורסמת בציבור אף שהיא נגד שיטתו⁵), ולא חש לכבדו כלל.

וראה עוד כיצא בזה במסכת כלאים (פרק ב' משנה י"א) שאמר רבי מאיר דין מסויים ואמר עליו: **"וראה אני את דבריהן [של חכמים] מדברי"**. לא בוש לומר שמסורת האחרים נראית נכונה יותר. **וכן מנהג מרן זצ"ל כנודע, להצדיק את החולק עליו בדברים שנראים לו נכונים**. (כמו בעניין הבי"ת הרפויה, ובעניין מבטא שמו של "רב שמן", ואופן הגיית ספר הרוקח, ובעניין ערלה בפלפלין ועוד).

[וראה עוד במסכת בכתובות (דף ע"ז ע"א) שאמר רבי מאיר שאע"פ שהתנה אדם עם אשה על נישואין ואינו כשאר בני אדם, יכולה היא שתאמר "סבורה הייתי שאני יכולה לקבל, ועכשיו אני יכולה לקבל". וזה כדרך רבנו שאינו בוש לומר טעיתי, אף אם בתחילה סבר אחרת - "סבור הייתי כן, וכעת אני סבור אחרת". ובקידושין (דף פ"ב ע"א) "רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות קלה ונקיה, ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו". וראה עוד בירושלמי נדרים (פ"ט ה"א) "מקלו של רבי מאיר היתה בידי, והיא מלמדת לי דעת"... וע"ע במסכת יבמות בדף קכ"א ע"א בדין מים שאין להם סוף ובחומש בית נאמן פרשת ויגש ודו"ק].
ואמרו חכמים על רבי מאיר בסנהדרין (דף כ"ד ע"א) אמר רבינא **"והלא כל הרואה רבי מאיר בבית המדרש, כאילו עוקר הרי הרים וטוחן זה בזה"**. ועוד עיין בעירובין (דף י"ג ע"ב) "א"ר אחא בר חנינא, **גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו**. ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו? שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו. שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, על טהור טמא ומראה לו פנים". לא נוכל לומר על חכמי ישראל מי גדול ממי, אבל חכמתו הרבה של רבנו העמידה רבים וטובים בהשתאות, יד לפה שמו נדמו. ופעם היעז תלמיד אחד וכתב לרבנו השוואה זו שכפי שאמרו שלא ירדו חבריו לסוף דעת רבי מאיר, אף על רבנו אפשר לומר כן. וכתב לו רבנו שלא כן הוא, כי דבריו פשוטים וברורים הם, ולמה אי אפשר להבינם כהלכה?!!

בכל שנה לקראת הלילולת רבי מאיר בעל הנס היה רבנו מספר על רבי מאיר סיפורים רבים, ואף היה מדליק נר לכבודו, והיה אומר **שלקרא את ספר "מאיר בת עין" הוא סגולה לכל דבר, ואפשר לבקש בקשה אחרי הקריאה ותתקיים בעה"ו. והיה אומר עוד שאפשר לסיים את קריאת הספר עד ל"ג לעומר**, כי התאריך של הלילולת רבי מאיר אינו אמיתי, אלא עשו כן לסיבת מה, וזכותו יכולה היא שתגן בכל עת. (וראה בספרו ה' נסי ח"ב חלק השו"ת ס' נ"ב מה שכתב עוד בזה). זעיר"א⁵.

5. וראיתי לציין כאן שביום הלילולתו של רבי מאיר בעל הנס בשנת התשפ"ה בתוך השלושים לפטירתו של מרן רבנו הגדול זצ"ל, ערכו בפתח תקוה בבית הכנסת ליוצאי ג'רבה הלילולא לרבי מאיר בעל הנס ע"ה יחד עם אזכרת השלושים למרן זצ"ל, והזמיוני לדרוש על רבנו הגדול. ותכנתי לדבר על הקוים המקבילים בין מרן זצ"ל לרבי מאיר בעל הנס זיע"א כמבוא למעלה. ובכניסתי למקום מה מאד נפלאתי בשומעי את אחד הדרשנים בכנס - ר' אייל שלי הי"ו - דורש ממש בעניין זה מעצמו, בעמדו על כמה מהקוים המקבילים והדמיון ביניהם, והיה הדבר מפליא לראות איך הדבר בולט ונוגש לעין כל. כי הרב הנ"ל לא למד בישיבה, ואינו מבוגריה, אלא שתורתו של רבנו הכריזה עליו מסוף העולם ועד סופו. [ושוב יצא לאורה ספר "גאון ישראל" על רבנו, ואף הוא נרגש (בעמ' 144) בדימוי בין רבי מאיר לרבנו].

הרה"ג רבי שמואל עידאן שליט"א – עורך "ילדי גאולה", ר"מ בישיבתנו הקדושה "לכנימין אמר"

מתוך הדברים שאמרתי במוצאי חג שביעי של פסח תשפ"ה, עם קבלת הידיעה הקשה על פטירת מרן רבנו הגדול הכ"מ, ברדיו קול ברמה (ומובא כאן בשפת הדיבור). ע"ה שמואל עידאן ס"ט.

הלב עדיין מסרב להאמין, כך שבאמת קשה עוד לתפוס את ההודעה הקשה הזאת. כל המאזינים שלנו ששמעו את השיעור בכל מוצאי שבת, ראו כמה היה זה דבר מרהיב, לשמוע את הדברים הבהירים בעומק דברי ההלכה וההשקפה טהורה שבוע אחרי שבוע, קרוב ל-10 שנים שנשמעו פה כל מוצאי שבת - זה היה דבר נפלא. אני חושב שהדבר המיוחד של כוח ההכרעה גם כן, כל אחד שהיה מתלבט בכל עניין מסובך כזה או אחר, גם ברמה הציבורית וגם ברמה האישית, ידע שההכרעה של מרן זצ"ל זה דבר שאפשר לסמוך עליו בעניינים עצומות.

רק לאחרונה יצא לאור ספרו החדש **קובץ מאמרים חלק ג'**. בשלושת חלקי הספר הזה, רואים את כל נפשו המיוחדת ועומק דעתו בכל נושא של השקפה ומוסר, אנשים שלמדו את תורתו עשרות שנים, קיבלו מדבריו גם בעומק העיון, גם בדקדוק, גם בהלכה וגם במוסר. אני חושב שהדור שלנו צריך להודות לה' על כך שדור כזה יתום זכה לדמות אדירה ועצומה כמו רבנו הגדול מרן ראש הישיבה. שרואים את כוח ההכרעה, כוח ההבנה, כוח הפסיקה, ועל כולנה הוא

לא רגילה מיביע אומר, כמה זה ערוך ומסודר בצורה מיוחדת, בעיון ובבקיאות גדולים. אין ספק, אני אומר שוב, שהוא אומנם נפטר אבל השאיר אחריו מורשת אדירה של ספרים ומאמרים, ותלמידים בכל העולם, אז באמת הכל ממשיך בכל הכוח ובכל העוצמה - גם תורה גם השקפה גם פסק הלכה. **חובתנו לקחת מדרכיו**, מהמידות שהזכרנו כאן, ללמוד וללמד לשמור ולעשות. לקחת מדרכו בעיון, בהנהגה, ביראת ה' ובכל מידה יקרה. אנחנו מבקשים מהשם יתברך שיאמר די לצורתנו, שנראה את רבנו בתחיית המתים, בזמן הקרוב ביחד עם כל גדולי התורה ביחד עם כל ישראל.

לגבי עיונו העצום, אוסיף מה שהשנה (תשפ"ו) שמעתי מדודי ומסרפ⁶ איש חיל, **הרה"ג ר' יצחק עידאן שליט"א** (בשיעורו לפני כשבוע ביישיבת בין הזמנים המרכזית עמל התורה בבית מדרשו בפרדס כץ), שכאשר הוא למד ביישיבת פוניבז', לפני למעלה מחמישים שנה, היה מבקשו לעיתים אביו (סבי) **הרה"ג החסיד ר' מיכאל כלפון עידאן זצ"ל**, שיאמר לו מהחידושים שלמד ביישיבה. ופעם אחת אמר לו מדבריו העמוקים של ראש הישיבה **מרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל** (ושכמדומה בפרק לא יחפור). והנה אחרי כמה ימים הסבא מספר לו שהוא ביקר את מרן ראש הישיבה זצ"ל, ואמר לו את דבריו של הגר"ש רוזובסקי, ומרן אחרי ההרהור קצר, אמר שהדברים רמוזים במלה אחת ברש"י במקום. והסבא כשסיפר זאת הוסיף שלומדים בזה על חשיבות העיון התוניסאי.

הרבה נאמר על סקרנותו לכל חידוש תורני, הגהה וכדומה. זכורני שבשמחת הבר מצוה שלי (ניסן תשס"ג), דרשתי בעניין הנחת תפלין בחוה"מ, ובדעת הרמב"ם (דרשה שחבורה ע"י אאמו"ר שליט"א), וזכיתי שהשתתף עימנו מרן ראש הישיבה (וכן יבל"ח מרן הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א ועוד גדולי תורה). והנה אחרי האירוע מרן אמר שהיו הפרעות בדרשה והוא לא שמע היטב, ולכן ביקש את הדף שכתובה בו הדרשה. הרב קיבל את הדף והחזיר אותו אחרי כמה ימים עם הערה כתובה בצד (בעט אדום). והנה זה מעשה קטן, אבל מלמד על שתי מידות גדולות. האחת הרצון לדעת כל חידוש בעיון או בהלכה, ולכן כאשר לא שמע היטב, באמת הדבר סיקרן אותו, מה החידוש שאמר החתן. וזה גם מלמד על מידות מיוחדות, לעודד ולקרב את החתן, שהרב מתעניין בדרשה שלו. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

6. ראה למרן הגר"ח בשו"ת רב פעלים ח"ב (חאו"ח סו"ס ד').

לאור בצורה קבועה, פעם בכמה חודשים התבשרנו על עוד ספר ועוד ספר, פשוט הקיף את כל מקצועות התורה. ספריו בהלכה שיצאו, בית נאמן ומקור נאמן וספר ה' ניסי ועוד. אני יודע שהמוני בני אדם שקבעו את לימודם, כמו בתקופה זאת - ימי הפסח, בספר ה' ניסי, זה היקף מדהים, שני חלקים, שכולנו עסקנו בתורתו. נמשיך בכל הכוח גם כאן ובכל מקום, בכל בית מדרש, נמשיך את דרכו המיוחדת לעסוק בתורה בשקידה ובטהרה.

כמה רבות, הוא היה כואב בענייני ההנהגה וההשקפה. אני זוכר בזמנו שהיו כל מיני ארגונים שדרכם הייתה נגד התורה, הוא היה הראשון כאן בשיעור השבועי **שעמד ולא ויתר עד שהתקלה תוקנה**, עמד על המשמר בכל כוחו, על כל מה שקשור לתורה ויהדות. **אנחנו יודעים כמה עשה כל מאמץ לגבי שמירת השבת** - מצד אחד כמובן שהיו מקרים שהיה צריך למצוא את הפתרון, מה שנקרא תוכניות מגירה, אז הוא חיפש את הפתרון, אבל באופנים הרגילים, שאין צורך מיוחד, הוא לא אהב היתרים, שבת שומרים בצורה מושלמת! והוא מסר נפשו גם על זה [ראה בהקדמתו למ"ב עם הגהות איש מצליח, ונדפס אח"כ בשו"ת בית נאמן ח"ב (סי' י"ח)]. ככה בכל עניין הוא לימד אותנו שהכל יהיה בצורה מושלמת. כמו שאמרתי מקודם שהיתה לנו זכות - 80 שנה שהדור הזה זכה בדמות המופלאה. הוא הרי ראה, למד וינק מגדולי רבני ג'רא. **בתנוס למד וקיבל מאביו, שהיה כידוע מגדולי דורנו קדוש וטהור מרן האיש מצליח הי"ד, והוא ראה שם גם את עט"ר מרן רבנו חיותה הכהן זצ"ל שקירבו ועודדו**, ועוד גדולי תורה שהוא ינק מתורתם. וכאן בארץ - שרואים גם את התלמידים בכל רחבי הארץ, מאות ואלפי תלמידים מצויינים בתורה, זה עוד אינדיקציה על גדולתו של הרב. רואים למשל ספר מנוחת אהבה וברכת ה' ועוד, של הגאון המופלא מורנו הגדול **רבי משה לוי**, שהוא תלמידו המובהק של מרן. אין ספק שזה בס"ד מפרי עמלו שהשקיע בתלמידו, ורואים את הפירות הגדולים של ספרי מורנו ורבנו הגאון רבי משה לוי שבכל העולם עוסקים בתורתו. הוא ינק מתורתו של מרן ראש הישיבה, והיה תלמידו המובהק. ועוד ספרים ועוד תורה, כל הארץ מלאה תורה בתלמידי כסא רחמים שלמדו מתורתו וקיבלו ממנו.

היו רואים כולם את **הענוה המיוחדת של הרב**, אני יכול לומר שתמיד היינו מתלבטים - התלבטות של תלמידים שרוצים לכבד את הרב, בתוארים שמתאימים לו, וידענו שהרב לא אוהב את זה, שהיה צריך מצד אחד לכבד אותו, אבל להיזהר שזה לא יפגע בדעתו שלא נוח לו בכבוד. הוא היה מאוד מאוד לא אוהב כבוד. **זה היה מדהים, אדם שהוא גדול הדור, יחיד שבדור, אבל הוא מאוד היה מצטער שמכבדים אותו**, אך מאידך יש פה עניין כבוד התורה, והיה צריך לאזן בין הדברים. באמת היתה פה דמות מופלאה כל כך שינקנו מתורתה, קיבלנו מתורתה. אני למשל רואה שאין שיעור כמעט שאיני מזכיר אותו. אני מתחיל את השיעור, ואוטומטי מזכיר את ראש הישיבה "בנושא זה הוא אמר כך, פה הוא אמר כך, בשיעור הזה הוא אמר כך". זה דבר מדהים כמה תורתו נוגעת בכל עניין, שגם בלי לחפש, מוצאים בכל נושא, תורני, הלכתי, השקפתי ומוסרי דברים שהוא כתב, אמר ולימד.

יש לשים לב, שמצד אחד ראש הישיבה היה בעל כישרון מיוחד שקיבל מהקב"ה, אין ספק, הוא היה ברוך הכישרונות. אבל לפני הכל, **היה פה עמל גדול של רבנו**. הרי כמו שאנחנו יודעים הוא היה בעל יסורים חמישים שנה, קשה לשמוע, **חמישים שנה של יסורים!** הוא נפל מקומה שלישית בשנת תשל"ד, ואשתו הרבנית ע"ה היתה חולה ונפטרה בדמי ימיה, ולא זה המקום להאריך בכל מה שהוא עבר, תלאות על גבי תלאות. אף אדם שלא היה בעל אמונה בקב"ה, ובעל רצון ובעל שאיפות להגיע רחוק, לא היה מגיע לשום דבר עם כאלו יסורים שהוא עבר. והוא הגיע, למרות כל הקושי.

אני שמעתי מהתלמידים, בשיעור היומי ביישיבה ביום חמישי היו לומדים שו"ת יביע אומר. כל השבוע למדו בשיעור עיון, וביום חמישי יביע אומר. **והרב היה מדקדק בכל מלה ביביע אומר**, כמו שמדקדקים בדברי הרשב"א, למה הרב כתב ככה? למה פה כתב "וכן כתב" ופה כתב "וכעין זה כתב", מה ההבדל בשורה לשורה ביביע אומר? היה מדקדק בכל אות. וכידוע היה בקי עצום בספרי מרן **רבנו עובדיה יוסף**. מרן הרב עובדיה אהב אותו אהבה גדולה בצורה מיוחדת. לפני כחודש סיימנו את ימי הפורים, ספר חזון עובדיה על פורים שהוא הספר הראשון שיצא בסדרה העצומה והנפלאה חזון עובדיה בשנים האחרונות משנת תשס"ג (למעט הל' פסח שיצא לראשונה לפני עשרות שנים), ושם הוא כותב שהוא נעזר "בספרו של ידידי הרב הגדול נאמן שליט"א". מרן זצ"ל שכל רז לא אניס ליה, מספר שהוא נעזר בספרו של של מרן ראש הישיבה. הייתה ביניהם אהבה גדולה בצורה לא רגילה, והיתה גם הערצה גדולה ביניהם, כי אנשים גדולים מזהים יותר טוב מאיתנו אנשים גדולים אחרים. אז מרן הרב עובדיה זיהה והבין יותר טוב מאיתנו מי זה ראש הישיבה, וראש הישיבה הבין טוב מאיתנו מי זה הרב עובדיה. כמה שאנחנו מכירים את מרן הרב עובדיה, אבל מרן ראש הישיבה בעומק דעתו, שהוא כל כך היה מומחה בספרים ובכתיבה, היה מתפעל בצורה

עמל התורה

שיעור יום בשעה 10:30

<p>יום ראשון - 10:30</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p>	<p>יום שני - 10:30</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p>
<p>יום שלישי - 10:30</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p>	<p>יום רביעי - 10:30</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p>
<p>יום פרי - 10:30</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p>	<p>יום שבת - 10:30</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p> <p>הספר: רבי עובדיה יוסף שליט"א</p>

רבי עובדיה יוסף שליט"א

לפרטים ותורמות:

0527-130-552

בית התורה

בניינים 'בית התורה' רח' הוד אבנחציו 20, ב"ב

ש"ס מרן מרן חזון עובדיה יוסף שליט"א

השעות:

8:30 - 11:30

למען תספור

מי שיש לו תורה, אפילו הוא ביסורים, עם כל מה שעובר עליו, הוא יכול להתגבר

פעם בא אחד שלמד איזו מלאכה, נגרות או איזה דבר, לשקום בבית לוינשטין [בית חולים שקומי, שרפנו זצ"ל היה מאשפז שם חדשים ארפים, אחרי נפילתו מקומה שלישית, בשנת תשל"ד], והרופא ששפל בו אמר לו: מה התפקיד שלך? אמר לו: יש לי תעודה של נגרות. אמר לו הרופא: תקרע אותה, אתה כבר לא תהיה נגר! כבר אין לך מה לעשות בחיים. הוא "שבר" אותו. הוא לא היה צריך לומר לו את זה, אבל גם אם לא טעה הרופא, באמת רבים כלם לא היה להם מה לעשות. אני הכרתי אנשים שהיו שנים עושים 'רפוי בעסוק', מסובכים אופנים. הם צמודים למכשירים שלהם. ואני כמעט היחיד ביניהם, שהייתי מנסה לעשות פיזיותרפיה וכמעט הסתדרתי עד הסוף. ואמרתי לי: מר מאוזו, אתה בסדר גמור, אתה מתקדם. ולמה ככה? כי יש לי תורה! החברים שלי (חברים לחדר [בבית לוינשטין] איזה חברים...) אומרים להם: יש בערב הזה נשף [הצגות ומסבות]. ואני לומד יביע אמר חלק ב'.

(היה לי יביע אמר גם נר [פשוט] של עתון. הרב צבאן היה לו, והוא שלח לי אחד). התחלתי לקרא בו, ואני שמח לראות את הבקיות ואת החריפות ואת הסגנון, את הראשונים ואת האחרונים ואת המסקנא החותכת בסוף כל תשובה. תענוג עולמי. ואני מחפח לחברים שלי שיבואו, הרי גם הם 'מתענגים'. מה זה משנה איך?!!... "אני רץ והם רצים" - אני מתענג והם מתענגים. אבל קשה באים "לא אלכס" העינים שלהם כבונות! אתם יודעים מה זה כבונות? כמו שמישהו מכבה את האור. אין עליהם שום סימן של שמחה! ולמה? כי

אין להם תורה! מי שיש לו תורה, אפילו הוא ביסורים, עם כל מה שעובר עליו, הוא יכול להתגבר, ויכול לצוץ על פני המים. ומי שאין לו תורה, הוא לא יודע מה לעשות עם עצמו. הוא יכול לאכל? בסדר, לשותות? לטל? אחרי שהיה פעם המתאגרף העולמי, יהיה הגבור הראשי של העולם, אבל הוא לא גבור ראשי, הוא לא יכול לזוז. מי שלומד תורה יכול להתגבר ויכול לדעת. וככה הספיקו כל השופטים שם שהיהודי הזה היה בשקום חמש שנים, משיב לקבל פנסיה מממשלתית עד סוף ימיו, אפילו שהוא לא עושה כלום, רק להיות תלמיד חכם. כי להיות תלמיד חכם זה אשר שאין לו קץ.

היה חכם גדול - רבי מאיר [מהר"ם] מרוטנברג, ששבע שנים היה בבית הכלא (כי הוא רצה לברח מהמלך של גרמניה שהיה אכזרי ורשע ונבל. המלך שמע בו [היו שם יהודים הולכי רכיל בעונות הרבים], שם אותו בפלא, והשאר אותו שם שבע שנים עד שנספר שם). ובשבע שנים האלה כתב תשובות, ולפעמים כתב שם "אני עני", "לא ראיתי שמש אבל אני כותב מה שאני זוכר", וכתב גם כן פרוש על סדר טהרות. (שנדפס היום בש"ס וילנא). היה אחד שהמלשפה שלו כמו הרב מנחת חנוך

- באבד (הרב מנחת חנוך חי לפני מאה וחמשים שנה - רבי יוסף באבד). והוא אמר לי: באבד זה בן אב בית דין. זה ראשי תבות. והוא אמר לי: אצחננו מעדו של מהר"ם מרוטנברג. (מהר"ם היה אב בית דין, והם נקראים על שמו). והם החזיקו מעמד בשואה ובמסעי הצלב, ואחרי שבטלה השואה חזרו לתורה בשמחה רבה. לא אמרו: איפה פלוגי ואיפה אלמוני חברים שלנו? אלא למדו, כי התורה מעודדת, התורה מחנכת, התורה סועדת, והתורה משמחת. (בית נאמן גליון 412 אותיות ג'-ה' והערה 3, וגליון 85 הערה 28).

מאחורי הבית

ראשון, עכשיו תור כבודו להפנס ראשון... ובזכרונותי כתבתי (לפני כ-4 שנים): דברתי עם הרב בטלפון על העלון והעירתי איזה משהו באחת ההלכות, אמר לי הרב תכתב הערת העורך בזה הלשון: "אבל הרב עובדיה דעתו כך וכן". אמרתי לו: הרב, זה יראה לא טוב שהרב אומר משהו ואני כביכול משיג (ומעיר) על הרב, ואז הוספתי שפכר העירי לי על הערות העורך [שמדי פעם נכנסו בעלון]: איך אני מעיר על גדול הדור? ונען דודי [=ענה הרב]: אני לא גדול הדור, ואם אני גדול הדור תאמר להם שגדול הדור אמר לך לכתב הערת העורך... עוד אמר לי: הרי כבר כתבת בקצב ונען שמואל (חלק כ"ב) שכל ההערות נכתבות על דעתי ובהסקמתי. והוסיף שכל מה שבעשה בעלון הזה הכל הכל על דעתו. ושה העלון היחיד שהוא מסכים שיקראו לו מרן. עד כאן מזכרונותי. אכן תורה וגדולת המדות במקום אחד. (מדברי העורך הגאון רבי אלעזר עידן שליט"א במדור מאחורי הבית בעלון [גליון 456]). כשבועים אחרי פטירת מרן זצ"ל.

לראות מה זה כח צנאות של מרן, ספרו לי שהגיעה אתמול אשה שאינה שומרת תורה ומצוות, שלא הפירה את הרב, אולי שמעה, אבל לא ידעה בכלל מי הוא ומה הוא אבינו הגדול, והיא אמרה שכאשר היא שמעה את דבר צנאות לא לבכות עליו אלא לבכות על מי שמעביר את זמנו לריק, היא קבלה על עצמה שעה אחת בכל יום להתנתק מהמכשיר הטמא שבגדה, כדי לפחות שאת השעה הזאת היא לא תזרק להבל וריק, זה כח של צדיקים. דבריהם הם הם זכרונם.

עלוננו היקר "בית נאמן" החל לצאת מפרשת כי תשא התשע"ו ועד עתה, ומה מפליא הדבר שהשעור האחרון נדפס בעלון פרשת תצוה התשפ"ה, תשע שנים מיום ליום, אמרו חז"ל (ר"ה י"א ע"א) שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, וכנראה שאף בשעריהם הדבר בו... ופלא על פלא לראות שהמלים האחרונות בשעור האחרון של רבנו הי: "חזק חזק ונתחזק", שיש אומרים אותם בסיום קריאת החמש פסוקים. אף הברכה שערב רבנו לקהל באותו שביע היה ארפה מן הרגיל. נבא ונדע מה נבא: (מדברי

חבנו הגאון רבי ליאור כהן שליט"א באזכרת השבועה (הובא בעלון גליון תכ"ל)

על מרן ראש הישיבה רבנו הגדול זצ"ל הכ"מ [הריני כפרת משכבו] - האדם הגדול בענקים בידיעת התורה ובשקיפתה, מספרים מפלי ראשון בימים האחרונים מאות ספורים על מדות מיוחדות - אצילות, ענוה, רגישות לזולת, אהבת הבריות וכל מדה טובה. ונאחזנו עומדים ונעמדים, הרי אלפי אנשים מעידים על יחס אישי והקדשת זמן מרבה באהבה ובחבה, אז איך אפשר עם זאת לזכות לכתרה של תורה? אבל היא הנותנת, והמדות הטובות הן שנותנות כלים לגדל בתורה, "כי חדל אצילות הנפש ונעם המדות, הוא חדל בקנין החכמה הנטועה, הרגשות נעימות ביסוד החכמה" (מרן החז"ר זצ"ל בספר אמונה ובטחון ס"א). והרב ספר לי (ובמקדמה שגם נדפס בקונטרס מאמר אסתר בסוף קבץ ונען שמואל ח"ד) שלמד כל ספרי הרמב"ם לאור הירח על גג הבנין בתנוס. הרבנית ע"ה רצתה לתפס ראשונה את חבלי הכביסה המשפטים לכל השכנים בגג הבנין, לכן היתה עולה אחר חצות לילה במוצאי שבת עם כביסות לביש, והרב היה יושב על דה עם ספרי הרמב"ם ולומד. תורה וגדולת המדות במקום אחד. למים כתב בקבץ ונען שמואל ח"א (עמוד ס"ד-ס"ה) לגאון הגדול צנע ומעלי רבי שלמה קרח זצ"ל בענין באור תבת "שם" ברמב"ם (פ"א מהלכות יסודי התורה ה"א) 102 ראיות מלשונות הרמב"ם. ושוב בספרו מגדולי ישראל ח"א (עמ' כ"ח בהערה) מנה הראות בהוספות ושנויים. וסיים: סה הכל 108 פעמים שם שם לו. ע"כ. (ונראה ששששששש תבה זצ"ל: שם שם לו חק).

זכורני לפני כשני עשורים כשיצא ספרו של מרן מורנו הרב זצ"ל - ספר "לא תשיך על פרק איזהו נשך, ארגנו האברכים בליבה מסכה בהשתתפות מרן רבנו זצ"ל. ואמה"ג [אבא מאיר הגאון] ראש הכולל שליט"א שלחני להביא גם את הגאון הגדול רבי שלמה בן שמעון זצ"ל. קשהגענו לליבה ורבנו להפנס למעלה, בדיק הגיע מרן רבנו זצ"ל, וראה לתדהמתו את הגרש"ש [הגאון רבי שלמה בן שמעון] ושאלו: מה כבודו עושה פה? השיבו: באנו למסכה של כבודו. ומרנו הרב זצ"ל הפתע מאד שטרם הגרש"ש להגיע לזה. וכשבאנו להפנס בדלת בית המדרש פנה מרן רבנו זצ"ל לגרש"ש ואמר לו כבודו יקנס ראשון, והגרש"ש אמר לרבנו: כבודו יקנס ראשון וכן "התנחפו" ביניהם, עד שמרן רבנו זצ"ל אמר: ביד אליהו בשנת תשנ"ד גם התנחפו בזה ולבסוף אני נכנסתי

אלוה וזהב
ותזמורתו

אחרון מאיר חיון
ותזמורתו

ההילולא המרכזית

לכבוד מרן אור העולם
מאיר מאזוז רבנו זי"א

במעמד מרן ורבנו גדולי ישראל
רבנים ואישי ציבור
ושומעי לקחו של מרן רבנו זי"א

ברב פאר והדר באולמות המפוארים
אווניו קרית שדה התעופה

יום ראשון כ"ה ניסן 12/04/26

חשיפות נדירות מחייו של מרן זי"א

חשיפת השיר החדש
לכבוד מרן זצ"ל
בהשתתפות ענקי הזמר

סעודת מצוה כיד המלך
לכבוד בעל
ההילולא זי"א

ההגרלה הגדולה
על חבילת הישועות ממרן

קמיע
שכתב מרן זי"א
בכתב יד קדוש
לשמירה

גביע
של מרן זי"א
שקידש בו על שולחנו הקדוש
לשפע

סכין
של מרן זי"א שחוקר בו בראש השנה האחרון לחייו
לפרנסה

לפרטים
ורכישת כרטיסים

03-80-300-80

עזרו ואתכנישו להיכלול דרכי מאיר

במלאת ר"ב חודש
להסתלקותו של

מזן ראש הישיבה
רבנו

**מאיר
מאיר**
זי"ע"א

חתמים עליה לציונו הקדוש
בבית החיים פוניכו' בכני ברק
כי שם חלקת מחזקק ספן

העליה לציון

מצאת שביעי של פסח עד לערב שבת פרשת שמיני

הסעות יעמדו לרשות העולים מכל רחבי הארץ

אוהל
נשים מיוחד

אוהל
הכנסת אורחים

אוהל
תפילות ולימוד

מעמד תפילה בראשות מרן ורבנן שליט"א